



Universiteit
Leiden
The Netherlands

'Zonder eigen gewinne en glorie' : Mr. Iman Wilhelm Falck (1736-1785), gouverneur en directeur van Ceylon en Onderhorigheden

Dulm, F. van der

Citation

Dulm, F. van der. (2012, February 9). *'Zonder eigen gewinne en glorie' : Mr. Iman Wilhelm Falck (1736-1785), gouverneur en directeur van Ceylon en Onderhorigheden*. Uitgeverij Verloren, Hilversum. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18470>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18470>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

10 Ceylon en India 1778-1781: de niet haalbare alliantie met de Britten

de goddelijke Hand bewaart ons, schoon ons
Nederland ons schijnt te hebben verlaate. Hem
zij eere van alle goede uitkomsten.¹

10.1 Inleiding

In de twee vorige hoofdstukken is een beeld geschetst van de politieke en militaire situatie op Ceylon en in India tot aan het uitbreken van de Frans-Britse oorlog. Deze viel samen met de 2^e Brits-Mysorse Oorlog en het nog lopende gewapende conflict tussen Mysore en de Compagnie. Daarnaast brak begin 1779 de langverwachte oorlog uit tussen de Confederatie van de Maratha's en de Britten. In al deze oorlogen en conflicten raakten nagenoeg alle vorstendommen en de drie voornaamste handelscompagnieën betrokken. De rol van de Compagnie was aanvankelijk bescheiden en buitengewoon gecompliceerd. Het politiek en bestuurlijk strategisch inzicht van Falck mag in deze periode niet onderschat worden. Hij speelde een belangrijke rol voor de bepaling van de positie van de Compagnie in Voor-Indië. Deze periode wordt door Hugo s' Jacob aangeduid als die van geveinsde vrienden, vijanden en natuurlijke bondgenoten. De politieke speelruimte en commerciële mogelijkheden werden in wezen bepaald door de Britse regering in Whitehall zoals zij dat over de Republiek had gedaan vanaf het midden van de achttiende eeuw tot het eind van de jaren zeventig. Toch was er wel degelijk nog speelruimte voor de Compagnie. Deze werd door Falck opgezocht en benut waardoor hij, zijn bestuur en de Compagnies vestigingen in Zuid-India overeind bleven. Hij beseftte heel goed dat hij rekening moest houden met de Britse '... hooghartigheid en geldzucht'. Door het uitbreken van de oorlog met Mysore, waarbij Haider Ali het had gemunt op Carnatica en Madura, was het volgens Falck van belang voor de Compagnie samen te werken met de Britten wanneer zij wilde voorkomen dat haar bezittingen in Zuid-India onder de voet werden gelopen. Het resultaat was dat:

... de Nederlanders naar en ontzach raaken en zou de inlandsche machten ons dan ook voor rechtvaardig zaken handelen, als de grondwetten van onze maatschappij altoos bedoeld hebben, de gedaante van zaaken zoude geheel veranderen, en men zoude ons bewinnen en ontsien.²

1 NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 11 november 1778.

2 KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 26 januari 1779.

Hij legde in zijn voorstellen en diplomatieke acties veel meer inzicht in de verhoudingen in Azië aan de dag dan de Hoge Regering. Zijn streven was het herstel van politiek evenwicht in Azië zonder de realiteit uit het oog te verliezen. De verdeeldheid tussen de verschillende facties in de Hoge Regering leidde tot gebrek aan besluitvorming en realiteitszin. Dit kwam vooral tot uitdrukking in het krampachtig vasthouden aan de politiek van strikte neutraliteit en ongebondenheid. De trage besluitvorming was fnuikend voor het snel inspelen op nieuwe ontwikkelingen en voor de uitvoering van Falcks politieke strategie. Ondanks het verschil van inzicht met de verdeelde Hoge Regering bleef zijn positie tot het einde toe onaangetast. Alle partijen bleven tevreden over zijn optreden en zijn manier van aanpak. Volgens Colenbrander beschouwden de bewindhebbers in Patria gouverneur Falck als de enige die het bedrijf in de 'gouvernementeele coterie daar stuiten kan'.³

Aan Britse zijde was de bestuurlijke situatie in Bengalen eveneens verre van ideaal. In de regio heerste voortdurend een grote achterdocht en afgunst tussen de besturen in Madras en Bengalen. Dit was niet bevorderlijk voor de besluitvorming. Sedert de goedkeuring van de Regulating Act in 1773 in het Britse Parlement, waarbij het hoogste gezag binnen de EIC was toegekend aan de Governor-General in Bengalen, bleef met name de regering in Madras zich lijdzaam verzetten.⁴ De onduidelijke situatie bleef bestaan totdat premier William Pitt zijn India Act door het parlement wist te loodsen en de Governor-General eens en voor altijd het hoogste gezag was in India.

Evenals in 1766 pleitte Falck in 1779 voor een strategie in Voor-Indië die niet in de lijn lag van de strikte neutraliteitspolitiek van de Staten-Generaal en de Hoge Regering. Hij wens- te dat deze politiek werd losgelaten. In 1766 had hij een bondgenootschap voorgestaan met Haider Ali of met Muhammed Ali. In 1779 was dat niet meer mogelijk doordat de agressieve acties van de sultan van Mysore in de Malabar, Carnatica en Madura zeer schadelijk waren voor de Compagnie. Een verbond met Muhammad Ali impliceerde tevens een verdrag met de EIC. Volgens Van Lohuizen overwoog Colombo pas in het uiterste geval met de Britten tot een verdrag over te gaan.⁵ De plannen voor samenwerking met de Britten kenden zoals in het vorige hoofdstuk is opgemerkt een lange voorgeschiedenis. In 1772 had Falck al in een brief aan de Prins voorgesteld een bondgenootschap met de EIC aan te gaan:

Ik heb den 9 November 1772 de vrijheid genomen om uwe Doorluchtige Hoogheid een ontwerp van bondgenootschap tusschen de Engelsche en Nederlandsche Maatschappijen te schetzen. Beider veiligheid zoude hierdoor worden bewerkt, ...

Dit had twee jaar daarna geleid tot schriftelijke onderhandelingen met het bestuur van Madras, maar deze verwaterden door grote interne problemen waarbij uiteindelijk de Gouverneur Pigot werd afgezet.

In 1775 zond Falck nog een brief aan de Governor-General Hastings. Die leidde evenmin tot enig resultaat. Toch bleef hij er van overtuigd dat er met de Britten moest worden samengewerkt ter beveiliging van de belangen van de Compagnie in Ceylon en in Zuid-India.

³ Colenbrander, *Gedenkschriften*, 29.

⁴ Dasgupta, *Central Authority in British India*, 337.

⁵ Van Lohuizen, *Company and Mysore*, 104.

Het betekende niet dat hij brak met de Fransen of met de bevriende vorsten van dat moment. De handhaving van zijn evenwichtspolitiek bleef voor hem voorop staan.

Een eventuele samenwerking met de EIC, al dan niet via een verdrag of een verbond, deed hem niet zijn ogen sluiten voor de bestaande geschillen met de Britten, hun onoorbare handelspraktijken of hooghartigheid. In een brief aan de Prins stelde Falck: haar daden 'verloochen en echter hun karakter niet, onze rechtmatige klachten, over het geen men ons in de Madureesche landen heeft doen ondergaan blijven onafgedaan' en, vervolgde hij, hun houding 'omtrent de parelbanken' was bedroevend.⁶ Voor de Compagnie zouden echter vele opstaande geschillen kunnen worden opgelost, wat tot een aantal voordelen zou kunnen leiden:

Om die reden, en omdat de netelige omstandigheden, waarin zich Engeland bevindt de Nederlanden vriendschap zoude kunnen dierbaar maaken, kan er gelegenheid voorkomen om veele opstaande geschillen te beslissen, en ook voor onze O.I. Maatschappij iets voordeeligs te bedingen'.⁷

De Britten waren in zijn ogen niet de grootste bedreiging in Voor-Indië; Haider Ali was degene die niet te vertrouwen was en die moest worden tegengehouden.⁸ Het was daarom wenselijk dat de Britten de Compagnie in Zuid-India dekten. Beide partijen waren gebaat met elkaars steun. De Compagnie kon de Britten aan een grote hoeveelheid noodzakelijke Europese troepen en Oosterlingen helpen, waardoor de Mysorse legers uit Carnatica en Madura konden worden verdreven. Zijn conclusie was dat de Britten door hun oorlog tegen de Fransen niet langer in staat waren de Zuid-Indiase vorsten meester te blijven. De factorijen van de Compagnie op beide kusten van India liepen groot gevaar door het Mysorse leger onder de voet te worden gelopen. De door Ceylon gedetacheerde soldaten aan de Overwal waren niet langer in staat de belangen van de Compagnie alleen te beveiligen,⁹ ook daarom was samenwerking noodzakelijk. Hij plaatste daarbij de volgende kanttekening:

Zoo lang de Engelschen ons als aanstaande helpers aanmerken, zullen ze wel rekkelijk blijven, maar voorts mogen wij wel zeggen dat het van hun afhangt onze belangen, in Bengaale, zoo wel als te Surat en op Kormandel, te bevorderen of te benadeelen.¹⁰

10.2 Oorlog en conflict

Op 17 maart 1778 verklaarde Groot-Brittannië de oorlog aan Frankrijk als reactie op de Franse erkenning van de onafhankelijkheidsverklaring van de Britse kolonisten aan de oostkust van Noord-Amerika. Dit was gevolgd door het sluiten van het verbond van Handel en Vriendschap tussen beide partijen. Op dat moment was de maat vol voor de Britten.

De vijandelijkheden tussen beide landen begonnen in Noord-Amerika en breidden zich

⁶ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 7 januari 1780.

⁷ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 26 januari 1779.

⁸ NA, VOC inv. nr. 3546, Iman Willem Falck aan de Hoge Regering, 12 november 1779.

⁹ NA, Haags Besogne inv. nr. 4497, Resolutie, ? juni 1779.

¹⁰ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 18 december 1779.

via Europa langzaam uit naar Afrika richting Voor-Indië. De Compagniesvestigingen in Voor-Indië werden schriftelijk door het bestuur van Madras op de hoogte gesteld. Van Vlis-singen in Negapatnam werd als dichtstbijzijnde Compagniesvertegenwoordiger recht-streeks ingelicht. Hij zond vervolgens deze informatie door aan Falck.¹¹ Deze liet op zijn beurt de commandanten van de kustforten weten dat de strijdende partijen een veilig heen-komen zouden kunnen gaan zoeken in de meest strategische baai van Zuid-India: Trinco-malee. Het nieuws over de oorlog had de besturen van de EIC in Bombay pas in juni per brief bereikt. De brief was bestemd voor het gouvernement te Madras.¹²

De Britten verkeerden de eerste twee jaren van de oorlog in een moeilijke positie; zij had-den nauwelijks bondgenoten. Op de Republiek of de Compagnie hoefden zij niet te reke-nen ondanks de nog steeds vigerende verbonden voor wederzijdse assistentie van 1674 en 1716. Zij ontleenden daaraan nog steeds allerlei rechten in Azië, waaronder het gebruik van de haven van Trincomalee.

Militair gesproken konden de Britten slechts op de onvoorwaardelijk steun van Muham-mad Ali rekenen: ‘the first and firmist ally they ever possessed ...’.¹³ Hun kracht en superiori-teit moesten zij ontleen aan hun vloot.

De Britten hadden zelf sterk de hand gehad in het creëren van een slechte verhouding met de meerderheid van de Indiase vorsten, met name Haider Ali en de nizam van Hyderabad. Deze situatie bereikte haar hoogtepunt op het moment dat het district Guntur, gelegen ten zuiden van Hyderabad en ten noorden van Mysore, aan de EIC werd aangeboden.¹⁴ Even daar-voor hadden de Britten hun jaarlijkse financiële bijdrage aan Mysore achterwege gelaten. Haider Ali kreeg deze bijdrage op grond van het eerdergenoemde ‘vredesverbond’ uit 1769 waarmee de eerste Brits-Mysorse oorlog werd beëindigd. Hyderabad ontving eveneens een bijdrage op grond van een verbond waarbij het destijds had beloofd zijn vijandelijkheden tegen de Britten te staken. Daarnaast was Haider Ali nog steeds verontwaardigd dat hij in 1771 geen Britse steun had ontvangen in zijn oorlog tegen de Maratten conform het geslo-ten ‘vredesverbond’. Hij zon op wraak tegen de Britten en wenste daarom vol overgave een nieuwe oorlog samen met de nizam van Hyderabad en de Maratten. Hij geloofde niet meer in vrede. De Britten hadden aangetoond zijn vertrouwen niet meer waard te zijn. De nizam was ervan overtuigd dat de Britten onder de duim werden gehouden door hun aller aarts-vijand Muhammed Ali.

Falck vroeg zich af wat de Britten dachten te winnen bij een oorlog tegen de Fransen in India.¹⁵ Hij ging daarbij niet nader in op de Britse en Franse belangenstrijd in met name Noord-Amerika. Hij begreep ook niet waarom de Britten met hun openlijke vijandelijkhe-den tegen de Fransen in India waren begonnen terwijl er nog vrede heerste in Europa. Dit was een constatering die niet overeen kwam met de werkelijkheid; vermoedelijk had dat te

¹¹ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 4 september 1778.

¹² Richmond, *Navy in India*, 80; Lord Weymouth aan het de regering in Madras, 8 april 1778; aankondiging van de oor-logsverklaring; deze was gezonden via de Britse landroute die liep over Suez.

¹³ Dasgupta, *Central Authority in British India*, 33.

¹⁴ Swarnalatha, *Political Economy of the Northern Coromandel*, 48; de bestuurder van Guntur was van 1766–1782 Basalat Jung. Hij was een broer van de nizam van Hyderabad.

¹⁵ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 11 november 1778.

maken met de vertraagde berichtgeving en het tekort aan achtergrondinformatie uit Europa. Zijn opmerking dat de Britten te hard van stapel liepen, was onterecht:

In Juli weeten wij dat er nog geen oorlog was in Europa, en den 11. dier maand is 'Sjandernagoor' [Chandernagor] door de Engelschen in bezit genomen. Ik kan echter niet denken dat dit zonder uitgedrukken last zal geschied zijn en nog minder dat de Engelsche naatsie zoo veel bij het afnemen van de Franschen in Indie winnen zal, als zij verliezen zal door den eersten aanval (gelijk men onderstellen moet) gedaan hebben: wat voor kwaads konden weerlooze bezittingen, van alle kanten door Engelschen landen ingeslooten, uitrusten.¹⁶

In een latere brief aan neef Otto ging hij wel in op de werkelijke verhoudingen tussen de Fransen en Britten; de leemten in zijn kennis waren ondertussen aangevuld.

Aan het begin van de Brits-Franse oorlog merkte hij op dat hij het moeilijk vond vast te stellen wat de Compagnie door deze oorlog zou verliezen of winnen. Wel wist hij dat de onrust in Europa toenam en de zorgen van het bestuur in Indië groeiden. Dat gaf hem 'meer bezigheden'.¹⁷ Alle ontwikkelingen in Voor-Indië zouden de toekomst van Ceylon blijven bepalen.

Falck, Moens en Van Angelbeek waren er voorstander van de strikte neutraliteitspolitiek los te laten. Zij zagen heel goed in dat de Compagnie langzaam maar zeker toch zou worden meegezogen in het allesomvattend conflict tussen de Britten en de Fransen enerzijds en Haider Ali en zijn bondgenoten anderzijds, of zij dat nu wilde of niet. Eventuele bondgenootschappen zouden kunnen leiden tot beveiliging van de positie van de Compagnie in Zuid-India. De Hoge Regering hield echter stug vast aan de politieke lijn van de strikte neutraliteit overeenkomstig het standpunt van de Staten-Generaal en wenste daar vooralsnog niet van af te wijken.

Hoewel de Europese grootmachten Groot Brittannië, Frankrijk en Pruisen het politieke lot van de Republiek controleerden, probeerde de Republiek zelf toch nog haar eigen koers te bepalen door zich afzijdig te houden.¹⁸ De Republiek en in haar verlengde de Compagnie. Zij dachten door een politiek van strikte neutraliteit te betrachten op de meest gunstige en ongeschonden wijze hun handelsactiviteiten te kunnen voortzetten. Het transport ter zee van allerlei producten met uitzondering van goederen die door de Britten en Fransen als contrabande werden beschouwd. De handelsactiviteiten werden ondanks de opgelegde beperkingen voortdurend door de handelaren en de Compagnie uitgebreid. De achterdocht en verontwaardiging hierover was met name bij de Britten groot.

De oorlog leek een ernstiger vorm aan te nemen op het moment dat het Franse eskader onder commando van capitaine de vaisseau De Tronjoly¹⁹ in 1778 in de Golf van Bangalen

¹⁶ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 11 november 1778; hieruit bleek dat de Britten sneller berichten ontvingen dan de Nederlanders.

¹⁷ RUL, BPL inv. nr. 246, (duplikaat) Iman Willem Falck aan Arnaut Vosmaer, 23 januari 1780.

¹⁸ Scott, 'Sir Joseph Yorke, Dutch Politics and the Origins', 31.

¹⁹ Capitaine de vaisseau François de L'Olivier seigneur de Tronjoly, onderscheidde zich voor de kust bij Baltimore tegen de Royal Navy met *Le Brilliant*, 64 kanons; kwam in december 1776 in Mauritius aan met aan boord de nieuwe gouverneur. Na zijn optreden in India kreeg hij veel kritiek; 1781 was hij op zoek naar de Britse vloot met zijn eskader in Kaapstad; kon de vijand niet vinden; nam na terugkeer op Mauritius ontslag en keerde terug naar Frankrijk (Sen, *French in India*, 249).

arriveerde. Niet dat hij in staat was op dat moment veel aan de militaire situatie te veranderen.

In augustus waren de Britten begonnen Pondicherry onder gouverneur Pierre de Bellecombe²⁰ te belegeren. Deze beschikte over 700 Europese soldaten en 400 sipahis. De Britse eenheden onder generaal Sir Hector Munro²¹ bestonden uit 1800 Europese soldaten en 20.000 sipahis. Zij hadden de landzijde afgegrensd. Falck vroeg zich af wat zij aan de 22 bataljons sipahis hadden gehad, want die hadden geweigerd de stad te bestormen.²² De Fransen konden geen kant op; het eskader van de Royal Navy onder commandeur Sir Edward Vernon²³ had de zeezijde geheel afgegrensd. De Royal Navy bood bijstand aan de EIC zoals zij dat ook had gedaan in de vorige oorlog tegen de Fransen.

Door de komst van het Franse eskader verliet zij tijdelijk met zes schepen haar positie voor de vestingstad om in de Baai van Bengalen slag te leveren. De Fransen hadden een klein overwicht aan kanons: 172 tegen 150. Na een strijd van twee uur hadden de Britten aanzienlijke schade opgelopen en telden de Fransen veel slachtoffers, waaronder een gewonde De Tronjoly. De strijd moest worden opgegeven. De wind was gaan draaien en kwam uit een te ongunstige hoek waardoor de eskaders elkaar niet meer konden bereiken. De volgende dagen bleef de wind uit de verkeerde richting komen. Het bracht de Fransen ertoe af te zien van voortzetting van de strijd. Zij hadden slechts bereikt dat de Britten even niet meer voor Pondicherry lagen. De Tronjoly wist echter dit voordeel niet uit te buiten. Hij beweerde door gebrek aan proviand en munitie niet verder te kunnen gaan; daarnaast was hij bezorgd voor mogelijke versterking van het Britse eskader. In werkelijkheid weigerde hij aan de opdracht van gouverneur Bellecombe te voldoen om HMS Rippon, het vlaggenschip van Vernon, te achtervolgen, omdat hij zich meer bekommerde om een waardevolle lading peper. Deze bracht hij vervolgens in veiligheid in de haven van Port Louis op Mauritius. Pondicherry werd wederom geheel afgegrensd.²⁴ Na een heldhaftige verdediging van in totaal twee maanden moesten de Fransen uiteindelijk voor de grote overmacht 'bukken'.²⁵ Bellecombe beweerde na afloop dat hij nog niet helemaal gereed was geweest voor de strijd. Hij leed geen zware verliezen in tegenstelling tot het grote aantal gesneuvelde en gewonde aanvallers. Volgens Falck was het niet goed gegaan omdat Bellecombe troepen en munitie aan het eskader had verstrekt en omdat het Britse eskader niet verder was vervolgd. In dat geval had de belegering moeten worden opgegeven.²⁶ Dat was ten eerste de vraag; de Britten had-

²⁰ Pierre Guillaume-Léobard Sarazin de Bellecombe (1728-1791), 1748 officier in het regiment Royal-Roussillon; 1756-1760 Frans-Indiaanse oorlog, Canada; 1762 kolonel commandant, leidde verrassingsaanval op St-Jean, Newfoundland; 1763 Martinique; 1766 commandant L'Île de Bourbon (thans Réunion); 1776-1778 opperbevelhebber in India, gouverneur van Pondicherry; 1781-1785 gouverneur van St-Domingue, Haiti; 1785 Frankrijk (Bergon-Lages, H., Pierre Guillaume Léonard de Bellecombe, *Gouverneur de Pondichéry*, Centre d'information de l'Inde francophone 2005).

²¹ Sir Hector Munro (1726-1805), 1747 officier in de Loudon Highlanders; 1760 Bombay, majoor tot luitenant-kolonel; 1764 aandeel overwinning slag bij Buxar; 1768 MP voor Inverness Burghs; 1778 generaal en commandant troepen Madras; 1778 Pondicherry; 1780 verslagen door Haider Ali bij Coneeveram; 1781 rechtervleugel bij Porto Novo onder Sir Eyre Coote; 1782 verovering Negapatnam; 1782 ontslag op verzoek, naar Schotland (*Encyclopaedia Britannica*).

²² NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 31 januari 1779.

²³ Sir Edward Vernon, 1776 arriveerde in India met HMS Rippon als opvolger van commandeur Edward Hughes.

²⁴ Richmond, *Navy in India*, 82-84.

²⁵ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 12 november 1780; Richmond, *Navy in India*, 84.

²⁶ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 31 januari 1779.

den er alles voor over om de Franse bezittingen in handen te krijgen. Zij boden daarom de Franse bezetting uitermate gunstige capitulatievoorwaarden aan. Falck schreef:

De Engelsen willen echter met de kop door den muur. Zij beoorlogen nu zekeren Marattischen hoofdregent, of liever het gros van de Maratters, om zekeren Ragoe Bawa op den troon van Poena te zette, hunne vloot is na de Malabaar om Mahé weg te nemen. Men weet nog niet of Haidar-Ali voor of tegen hem zal weezen. Hij is een vriend van Ragoe Bawa, omdat hij oorlog voert tegen de Maratters; maar hij mag de Engelschen niet lijden.²⁷

Na de inname van Pondicherry had Bellecombe aan Haider Ali gevraagd zijn laatste vesting Mahé onder zijn bescherming te nemen. Hij zelf ging terug naar Frankrijk via Colombo waar hij werd verwelkomd met het gebruikelijk ceremonieel voor een hooggeplaatst persoon. De tussenstop op het Kasteel zou slechts een etmaal duren, waarbij hij uitvoerig met Falck sprak over de politieke situatie.

Als reactie op de komst van het Franse eskader had de EIC aan de Britse regering verzocht een extra eskader te zenden. Zeven oorlogsschepen en dertien EIC-schepen werden in gereedheid gebracht.²⁸ Tot commandant werd de zeer standvastige en ervaren schout-bij-nacht Sir Edward Hughes²⁹ benoemd. Hij was tussen 1773-1777 eveneens de commandant van het Royal Navy eskader geweest in de wateren rond India. In de loop van maart 1779 verliet hij Zuid-Engeland. In januari 1780 kwam hij via een omweg in Bombay aan. Het was daar uitermate rustig; de enige militaire activiteit was de voorbereiding van een veldtocht tegen de Maratten. Een confrontatie met het Franse eskader was niet mogelijk daar dit door de zuidwest-moesson onbereikbaar was. Er bestonden geen andere Franse doelen meer in de directe omgeving. Op een aanzienlijke afstand lag hun zwaarbeveiligde hoofdkwartier met marinebasis op het eiland Mauritius. Voor de inname van dat eiland hadden de Britten geen toereikende vloot- en troepenmacht beschikbaar.

De toegenomen activiteiten van de Royal Navy hadden grote gevolgen voor Ceylon. Zij ging zich namelijk beroepen op de eerdergenoemde maritieme verdragen tussen Groot-Brittannië en de Republiek. Zij ging nu veel meer gebruik maken van de haven van Trincomalee en de naastgelegen Noorderbaai om haar schade te herstellen, te revitaliseren en soms bescherming te zoeken. Dit in tegenstelling tot het verleden. Zijne Majesteits oorlogsschepen maakten ook elders in India gebruik van havens van VOC-vestigingen op grond van deze verdragen.³⁰ De Raad van Ceylon was zeer ontevreden over het regelmatige gebruik. Hij vond dat de Britten zich in veel gevallen niet konden beroepen op de maritieme verdragen.

27 NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck, 31 januari 1779 met PS. Febr. 1779.

28 Richmond, *Navy in India*, 91; het eskader werd geleid door HMS Superb, linijschip met 74 kanons.

29 Sir Edward Hughes KB (1721-1794), 1735 adelborst in de Royal Navy; 1744 luitenant slag bij Toulon; 1773-1777 commandeur eskader in India; 1778 schout-bij-nacht idem; 1779 vice-admiraal van 'the red', 'Commander in Chief of His Majesties Fleet in the Indian Sea'; 1782 verovering Trincomalee; 1780 vice-admiraal van 'the blue'; 1783 geen operationele functie meer, MP voor Luxborough (Essex); 1793 admiraal van 'the blue' (Charnock, *Memoires of the lives and Character of Officers of the Navy*). Vanaf de zeventiende tot medio negentiende eeuw was de Royal Navy ingedeeld in drie eskaders: red, white en blue; de hoogste in rang binnen de Royal Navy was 'Admiral of the red' tevens 'Admiral of the Fleet'.

30 Het kwam ook elders in het octrooigebied van de Compagnie voor; vice-admiraal Hughes aan Madras Select Committee with intelligence of the Cape, 21 december 1780: schepen van de Royal Navy op weg naar India maakten gebruik van Simons Bay voor bevoorrading (BL, IOR inv. nr. 2241-2250).

In zijn vergadering van 4 september wees de Raad het veelvuldig gebruik van de haven van Trincomalee van de hand zich beroepend op de 'Orders tegen vreemde schepen'. Deze waren volgens hem veel minder ruimhartig. De orders zouden alleen maar gelden wanneer schepen in nood verkeerden.³¹ De discussie had in de Raad plaatsgevonden naar aanleiding van de brief uit Negapatnam waarin werd bericht dat de vijandelijkheden van de Britten tegen de Fransen waren begonnen. Na afloop van deze Raadsvergadering lichtte Falck direct het opperhoofd van Trincomalee Schorer in. Deze werd gevraagd op zijn hoede te zijn voor oorlogsschepen uit beide landen. Dit was geen loze waarschuwing, spoedig daarna dienden de eerste schepen zich aan. De Fransen hadden eveneens recht hun schade op Ceylon te herstellen op grond van het verdrag met de Republiek van 1730.

Op zeker moment waren twee oorlogsschepen voor de kust van de Coromandel ter hoogte van de vesting Koedelor met elkaar slaags geraakt. De commandanten van beide schepen hadden los van elkaar besloten hun schade te herstellen in de baai van Trincomalee. Dit gaf aanleiding tot onrust in Colombo. Falck gaf direct opdracht extra buskruit te sturen en de beste artilleristen op het hoger gelegen fort Oostenburg bij Trincomalee te stationeren. Hij hield van nu af aan rekening met een aanval, hoewel de Republiek en de Compagnie 'ferm neutraal (waren)'.³² Zover bekend hebben beide oorlogsschepen nimmer de baai aangedaan.

Na afloop van alle consternatie beklagde Schorer zich bij Falck over de commandant van het garnizoen, kapitein Hageman. Deze had ondanks de orders uit Colombo niets gedaan aan het versterken van het garnizoen. Falck bracht deze kwestie in de Raad naar voren. Hageman voerde voor zijn nalatigheid aan dat hij dagenlang onpasselijk was geweest door een 'hoofd kwaal'. De Raad eiste ondanks deze verontschuldiging zijn excuses. Schorer kreeg van Falck een vermaning omdat hij uiteindelijk verantwoordelijk was voor het niet uitvoeren van de 'ordonnatie'.³³ In het najaar stuurde Schorer een rekwest naar Colombo om te worden gecompenseerd voor de vele extra uitgaven die hij had moeten maken voor het voortdurend binnenlopen van Britse oorlogsschepen. De Raad weigerde hem echter een vergoeding te geven.³⁴

Volgens Van den Belt was wat de Britten deden inderdaad in strijd met de afspraken. Hij vond het niet optreden hiertegen een teken van de zwakheid van het bestuur van Ceylon.³⁵ De komst van deze oorlogsschepen kan Falcks bestuur echter niet worden verweten. Falck had alleen de mogelijkheid het kustgeschut te laten gebruiken, maar dat was alleen nuttig bij een daadwerkelijke aanval. Dringend noodzakelijk waren oorlogsschepen van de Compagnie of van de Staatse vloot of van beide. Dat waren de enige instrumenten die daadwerkelijk gezag konden afdwingen en zouden kunnen optreden. Falck had hier herhaaldelijk om gevraagd bij de Prins, de bewindhebbers en de Hoge Regering. Maar oorlogsschepen

³¹ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 1 september 1778; Hovy, *Plakkaatboek*, geen verwijzing naar deze orders aange troffen.

³² KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins (duplikaat), 13 november 1780.

³³ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 12 februari 1778.

³⁴ NA, VOC inv. nr. 3517, 6 oktober 1778; Van den Belt, *VOC-bedrijf*, 221; hij ontving reeds rds. 1000 aan tafelgeld, omdat de eigen inkomsten ontoereikend waren om de vele buitenlandse zeeofficieren aan zijn tafel te inviteren.

³⁵ Van den Belt, *VOC-bedrijf*.

lieten op zich wachten in de ogen van Falck. Nergens bleek echter uit dat een eskader daadwerkelijk was toegezegd.

Ondanks zijn beperkte mogelijkheden was Falck voortdurend bezig met Trincomalee. Regelmatig besprak hij voorstellen voor aanpassing en uitbreiding van de verdediging van de vesting en de baaien. Alles wat de Britse oorlogsschepen in strijd met de afspraken deden, moest direct aan hem worden gerapporteerd. Hij protesteerde aanvankelijk hierover bij het bestuur in Madras. Dit betrof onder meer een incident met HMS Coventry en HMS Rippon,³⁶ die twee Franse prijzen naar de Noorderbaai hadden meegenomen voordat zij met deze naar Madras vertrokken. Het was niet toegestaan de haven met prijzen te benaderen. De commandant van de Rippon had er daarnaast mee ingestemd dat matrozen van de Compagnie die waren overgelopen, niet werden teruggestuurd.³⁷ Het jaar daarop had Schorer ernstige gesprekken met de eskadercommandant tevens commandant van de Rippon commandeur Vernon, toen deze weer de Noorderbaai was binnengelopen. Hij schreef Falck dat hij Vernon er op had aangesproken dat 'de geldende regels van de strikte neutraliteit ernstig waren geschonden in de wateren van de Compagnie'.³⁸

De protesten bij de Presidency in Madras hielpen niet. Falck besloot daarop het hoger op te zoeken. Hij richtte zich tot de Governor-General Hastings in Calcutta, met wie hij eerder zeer goede schriftelijke contacten had onderhouden. De directe aanleiding was het niet optreden van de commandant van HMS The Revolution,³⁹ kapitein ter zee John Hicks, tegen vier soldaten van het fort die naar zijn schip waren gedeserteerd. Een zoektocht aan boord in opdracht van de commandant had zogenaamd niets opgeleverd; later bleek uit brieven aan vrienden dat de soldaten zich wel degelijk aan boord hadden bevonden. Uiteindelijk keerde één soldaat terug; de anderen zouden met een klein vaartuigje vertrokken zijn.⁴⁰ In juli vielen zowel HMS Royal Charles en HMS Revolution de Noorderbaai binnen; de overige drie deserteurs werden alsnog uitgeleverd.⁴¹ Hastings had de protesten van Falck wel degelijk serieus genomen.

Ondanks goede contacten op hoog niveau deden zich spanningen voor tussen de Britten en de Compagnie. In de laatste maand van 1778 werden er allerlei onaangenaamheden gepleegd tegen dienaren in de voormalige Franse vestigingen in het Bengaalse Chandernagor en in het Coromandelse Karikal.

Begin 1779 schreef Van Vlissingen aan zowel de Hoge Regering als aan Falck dat de geruchten bleven aanhouden dat de Britten het plan hadden opgevat een aanval op Negapatnam in te zetten. Bij een eventuele aanval door de gezamenlijke legers van de Britten en

³⁶ HMS Coventry, 24 negen ponders en 4 drie ponders, 1757-1783 (veroverd door De Suffren); HMS Rippon, 60 kanons, fregat van de 5th rate; 1758-1808 (Lyon, *Sailing Navy List*, 44); vlaggenschip van het Royal Navy India eskader vanaf 1776 (Richmond, *Navy in India*, 77).

³⁷ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 10 december 1778.

³⁸ NA, VOC inv. nr. 3546, Johan Willem Schorer aan Iman Willem Falck, 26 januari 1779.

³⁹ HMS Resolution, 74 kanons, Elisabeth class, 1767-1813 aanvankelijk als bewapend EIC-oorlogsschip toegevoegd aan het eskader; HMS Royal Charles (onjuiste vermelding; er bestond geen RN-schip meer onder deze naam in 1779), NA, VOC inv. nr. 4496 Staat van Ceylon over 1779. De Royal Charles moet de Royal Charlotte zijn (Richmond, *Navy in India*, 87).

⁴⁰ SLNA, inv. nr. 1/ 178; NA, VOC inv. nr. 3546, Resolutie Raad, 28 februari 1779.

⁴¹ NA, VOC inv. nr. 9983, Staat van Ceylon over 1779. In dit jaar waren ook nog HMS Asia, 64 kanons 3rd rate, 1758-1804 en twee EIC-schepen binnengevallen in de Noorderbaai (Lyon, *Sailing Navy List*).

Muhammad Ali in de Compagnieslanden zou hij niet goed weten hoe hij zich teweer moest stellen. Hij was ervan overtuigd dat hij niets kon doen. Het was wachten op de aangekondigde Britse vloot met 3000 soldaten, die bij de reeds aanwezige 4000 in Madras zouden worden gevoegd. Hij had er een hard hoofd in of het allemaal goed zou komen en verontschuldigde zich over zijn sombere standpunt.⁴² Falck stak Van Vlissingen een hart onder de riem, stelde zich positief op en gaf enige aanwijzingen over de beste manier waarop hij zich zou kunnen verdedigen. Dit werd zeer gewaardeerd.⁴³

Enige tijd later liet Van Vlissingen weten dat het gerucht over de aanstaande Britse aanval onjuist was; het was door de Fransen verspreid. Dezen hadden beweerd dat Britse officieren in Pondicherry zouden hebben gezegd dat Negapatnam nog het enige obstakel was voordat zij de gehele Coromandel in handen hadden.

De Franse positie verslechterde verder doordat op 19 maart 1779, een half jaar na Pondicherry, Mahé door kolonel John Brathwaite met een sterke legereenheid zonder slag of stoot werd veroverd. De vesting was net als bij de belegering van Pondicherry vanuit land én vanaf zeezijde ingesloten. Hoewel het Franse vlooteskader ongeveer even sterk was als het Britse, kon dit de inname van Mahé niet voorkomen. De Fransen kregen een eervolle aftocht en mochten met slaande trom en vliegende vaandels vertrekken. De overige capitulatievoorwaarden waren wederom gunstig. Haider Ali was woedend over deze Britse actie. Dit speelde een rol bij zijn almaar groeiende wraakgevoelens. Korte tijd later zou hij zowel Mahé als Tellicherry heroveren, dat eveneens door Brathwaite was ingenomen. Drie jaar later slaagden de Britten er uiteindelijk wederom in Mahé in handen te krijgen. Zij hadden nu alle Franse vestigingen in bezit. De Fransen waren geenszins verslagen; hun eskader was nog geheel in tact. Het enige probleem dat zij hadden was, dat zij niet beschikten over een vaste vlootbasis in de nabije omgeving of over een haven waar zij regelmatig konden revitaliseren of schade herstellen. Het dichtstbijzijnde was hun vlootbasis te Port Louis op Mauritius; slechts sporadisch maakten zij gebruik van havens op Ceylon waaronder de haven van Trincomalee. In januari 1779 was een Frans oorlogsschip hersteld en van munitie voorzien in Galle. Falck vond dit geheel in strijd met de afspraken en merkte in de Raad op dat hij wenste dat dit niet meer zou gebeuren.⁴⁴

De Britten bleven actief aan de Zuidwestkust. Na hun acties tegen de Fransen richtten zij zich tegen de Confederatie van de Maratha's. Deze veldtocht had aanvankelijk een voorspoedig verloop. Een leger van 8000 sipahis en Europese artilleristen afkomstig uit Calcutta onder commando van kolonel William Cockburn⁴⁵ was via Madras begonnen de noordelijke Marattische landen te bezetten.⁴⁶ Vervolgens wisten zij met een versterking van 500 Europese infanteristen uit Bombay en nog eens 1000 sipahis uit Madras een leger van de Maratten te verslaan. Het leek of de Britten sterker waren dan ooit te voren nu zij grote delen van midden India en Bengalen in hun macht hadden gekregen. Falck twijfelde er aan of zij

⁴² NA, VOC inv. nr. 8890, Reinier van Vlissingen aan Iman Willem Falck, 5 januari 1779; met de bestaande 4000 werden de troepen bedoeld die afkomstig waren uit Madras en reeds in het veld waren gebracht.

⁴³ NA, VOC inv. nr. 9979, Reinier van Vlissingen aan Iman Willem Falck, 28 oktober 1779.

⁴⁴ NA, VOC 3546, Resolutie in plaats van rondvraag, 21 januari 1779.

⁴⁵ Door Falck ten onrechte aangeduid als kolonel Godart (1781 brigade-generaal Goddard).

⁴⁶ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 7 januari en 4 februari 1780.

dat lang konden volhouden.⁴⁷ Hij kreeg gelijk toen de Britten een door hen in bescherming genomen pretendent Ragoe Bawa op de troon van de Maratten in de hoofdstad Poona probeerden te plaatsen. Op zo'n 23 kilometer voor de stad werd Cockburn door het hoofdleger van de Maratten omsingeld en uitgeschakeld. De Britten besloten daarop te gaan onderhandelen. Zij stelden voor niet verder door Bengalen op te rukken en het gebied dat zij sedert 1773 hadden veroverd, terug te geven. Tot een akkoord kwam het echter niet en de besprekingen werden afgebroken. De oorlog zou uiteindelijk tot 1782 voortduren. Het Britse leger trok zich vernederd terug met achterlating van al zijn geschut.

In Colombo was vernomen dat Haider Ali en de Maratten in mei Carnatica waren genaderd. Van Vlissingen werd prompt om nadere informatie gevraagd. Hem werd eveneens verzocht zijn mening te geven over een eventuele militaire ondersteuning aan Muhammad Ali met een Ceylonees detachement voor de verdediging van Madura. Zijn antwoord luidde dat de geruchten alweer achterhaald waren. Haider Ali had zich teruggetrokken omdat hij nog geen overeenstemming had bereikt met de Maratten. Hij was bang dat tijdens zijn afwezigheid de Maratten een aanval op zijn hoofdstad Seringapatnam zouden uitvoeren. Zolang Haider Ali nog niet op hun steun kon rekenen, was Van Vlissingen niet zo bezorgd voor mogelijke acties. Met Falcks voorstel was hij het niet eens; hij was er niet van overtuigd dat de Britten Haider Ali zouden inlichten. Hij vertrouwde de Britten niet. Deze reactie was in de ogen van Falck een staaltje van grote kortzichtigheid, gelet op de contacten die er bestonden tussen Madras en Colombo. De Britten hadden de Compagnie hard nodig. Madura met de vestiging Tuticorin liep gevaar; het zelfde gold voor de Malabar en de Coromandel als Haider Ali daar zou binnenvallen.⁴⁸

In juli 1780 kwam het definitieve bericht in Colombo binnen dat Haider Ali met twee legers richting het oosten en de zuid-oostkust naar zowel Carnatica als Madura al plunderend oprukte. Zijn legers bestonden gezamenlijk uit ongeveer 83.000 man en 100 kanonnen plus een detachement van 400 Franse cavaleristen onder Henri de la Sale.⁴⁹

De voorhoede had op 28 mei Seringapanam verlaten. Bij Ghengam ging Haider Ali de pas over tussen Mysore en Carnatica richting de Coromandel waarna hij meteen begon met het platbranden van dorpen. Kleinere Mysore eenheden, waaronder detachementen cavalerie, verspreidden zich over het grondgebied van de Compagnie, van de EIC en landen van bevriende lokale vorsten, waaronder Travancore.

Zijn eerste doel was de hoofdstad van Carnatica, Arcot waar zijn aartsvijand Muhammad Ali zetelde. De stad werd omsingeld. Op bevel van Madras werd na geruime tijd een ontzettingsleger gezonden bestaande uit 600 Europese soldaten en 3000 sipahis. Het was moeilijk voor de Britten een groter leger te formeren omdat hun eenheden waren verspreid over allerlei vestingen en versterkingen.

Over de juiste aanpak van de vijand was een geschil ontstaan binnen de hoogste legerleiding; generaal Munro wenste slag te leveren tegen Haider Ali en de onderbevelhebber, generaal Lord Macleod, was voorstander Madras te verdedigen. Het laatste zou hebben be-

⁴⁷ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 26 januari 1779.

⁴⁸ NA, VOC 9979, Reinier van Vlissingen aan Iman Willem Falck, 28 mei 1779.

⁴⁹ Henri de la Sale (bijgenaamd Lally), 1775 majoor in het Frans-Zwitserse korps; trad na de val Mahé in dienst van Mysore.

tekend dat zou worden gewacht met het tegenhouden van Haider Ali totdat de stad zou worden aangevallen; volgens Munro was dit bij voorbaat het toegeven van de nederlaag.

Uiteindelijk werd er slag geleverd tussen een deel van het leger van Haider Ali dat in zijn geheel tijdelijk de omsingeling van Arcot had opgeheven. Op de hoogvlakte van Carnatica bij Polligor vernietigde Tippu Sultan en zijn generaal Mohammed Ali, een Brits leger onder luitenant-kolonel Bailey, dat was afgescheiden van het hoofdleger van Munro.⁵⁰ Deze kon, hoewel hij vlak in de buurt was, niets doen want hij werd geheel afgeschermd door het merendeel van de beide legers van Haider Ali. Bailey deed verwoede pogingen aansluiting te vinden maar werd omsingeld en gaf zich over.⁵¹ De Britten leden een verlies dat op 'vijfhonderd blanken en vijfduizend sipahis is begroot'. Bailey zelf⁵² en ruim vijftig officieren werden gevangen genomen. Onder de gesneuvelden aan Mysorse zijde zouden veel Fransen zijn geweest.

Munro trok zich na de nederlaag snel en aangeslagen terug op Madras met achterlating van al zijn kanonnen en voorraden;⁵³ Haider Ali hervatte de aanval op Arcot, dat hij enige tijd later kon innemen zonder er Muhammad Ali aan te treffen; deze was gevlucht naar Madras. Bij de verdediging van Arcot was een groot aantal Britse soldaten betrokken die door de verovering waren uitgeschakeld en ernstig zouden worden gemist bij de verdere strijd.

Haider Ali maakte echter na de verovering van Arcot een grote tactische fout door niet achter Munro aan te gaan of direct richting Madras op te trekken, waardoor hij een goede kans voorbij liet gaan de Britten een zware slag toe te brengen.

Het Mysorse leger, met name de snelle cavalerie, ging verder met het aanrichten van grote verwoestingen en brandschatting ook in de omgeving van de Compagniesvestigingen in de landen in Madura en in begin 1781 in de omgeving van Negapatnam.⁵⁴ Falck maakte zich hierover grote zorgen.⁵⁵ Op het moment dat Haider Ali de hoofdplaats belegerde, liet een afstammeling van de Nayakken van Madura zich uitroepen tot vorst ofwel onafhankelijk landregent. Deze toonde zich in het begin tamelijk vriendelijk tegenover de Compagniesvestigingen maar na enige tijd sloeg dit om. Hij trad hardhandig op en steunde allerlei opstandjes van lokale hoofdlieden. Falck verzocht aan Van Angelbeek, het opperhoofd in Tuticorin, en aan Van Vlissingen alle verstoringen door de landregent direct door te geven aan Willem Blaauwkamer,⁵⁶ het opperhoofd te Sadras. Deze zou zijn beklag doen bij Mu-

⁵⁰ NA, VOC inv. nr. 9984; verslag van Johan van Angelbeek aan Iman Willem Falck over de situatie in de Madurase en Travancore Rijken over het jaar 1780. Het Madurase Rijk stond onder 'Souba' van Carnatica Muhammed Ali; er vond over Madura een hevige interne strijd plaats. Van Angelbeek schreef dat hij bericht had ontvangen dat Haider Ali op 10 september bij Kausearam (lees Kanchipuram dat eigenlijk Polligor had moeten zijn), dat enige uren boven Madras lag, een grote overwinning op de Britten had geboekt; 6000 sipahis en 600 Europese waaronder 80 officieren zouden zijn gesneuveld met achterlating van artillerie, munitie en bagage. Daarna zouden zij zijn teruggetrokken op St. Tomé.

⁵¹ Ramaswami, *Political History of the Carnatic*, 224-226.

⁵² Bailey zou in 1782 in de kerkers onder het paleis in Seringapatnam sterven; zijn verblijfplaats is in het begin van de eenentwintigste eeuw nog een toeristische attractie.

⁵³ Wickremesekera, *Kandy at War*, 69.

⁵⁴ SLNA, inv. nr. 1/3084, Resolutie Secrete Raad, bespreking van brieven uit Negapatnam m.b.t. het optreden van Haider Alis cavalerie in 'onze dorpen' rond Negapatnam met het verzoek om directe bijstand omdat men er niet zeker van was of de aanval op Negapatnam was gericht.

⁵⁵ HBL, inv. nr. 1.64, Iman Willem Falck aan professor D. van Royen, universiteit van Leiden, 26 januari 1780.

⁵⁶ Willem Blaauwkamer (Haarlem, 1730-Negapatnam, 1788), 1749 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam met het VOC-

hammad Ali als hoogste leenheer. De nieuwe nayak stond nog steeds onder zijn gezag. De klachten tegen hem werden omschreven als: 'geweldenarijen van de inlandse Regering van de landregent'. Muhammad Ali werd nadrukkelijk verzocht de rust te herstellen en de voorrechten van de Compagnie te handhaven.

Blaauwkamer, die als opperhoofd was ontheven van zijn functie en tijdelijk optrad als gevolmachtigde van de Compagnie aan het Hof van Muhammed Ali, was door Falck gerechtigd te handelen zonder dat hij daarvoor formeel opdracht had gekregen. Volgens Falck konden in dergelijke gevallen door snel te handelen de beste resultaten worden geboekt.⁵⁷ Muhammad Ali verbleef met zijn Hof te Madras.

Ondanks de klachten namen na enige maanden de gewelddadigheden in hevigheid toe in plaats van af. Hiermee was de maat vol; Falck zond direct een compagnie Oosterlingen per sloep vanuit Mannar naar Sadras. Pas na deze maatregel en de nodige gevoerde acties lichtte hij de Raad in.⁵⁸ De rust keerde echter nog steeds niet terug. Overleg met de Britten leek noodzakelijk. De positie van Blaauwkamer werd echter ondermijnd doordat hij in conflict kwam met het bestuur van Madras over diverse zaken, in het bijzonder over het inzamelen van lijnwaden.

In de loop van augustus werd de situatie in Madura nog zorgwekkender. In de Secrete Raad in Colombo⁵⁹ werd een geheime brief uit Tuticorin behandeld waaruit naar voren kwam dat niet alle verwoestingen die daar hadden plaatsgevonden waren aangericht door 'Haider legerbenden', maar door 'kleine sloopende partijen'. Dit waren eenheden door Falck aangegeleid als 'palegaars'.⁶⁰ Tussen de Britten en de Compagnie waren inmiddels contacten gelegd hiertegen op te treden zonder dat Haider Ali op enige wijze tegemoet werd gekomen. Bij Falck ontstond niet de indruk dat de palegaars in zijn opdracht werkten.⁶¹

Zijn wij in de uiterste bezorgdheid niet alleen voor onze veiligheid om ons bij de Engelschen te doen gelden, indien zij, in den naam van hunnen Nabab, Machmet-ali, om hulp aanhielden. De Nederlanders hadden een verbond met de uitgegroeide heidense vorsten van Madure. Wij hebben destijds gesteld net zo goed als de Engelschen bescherming te kunnen bieden tegen Haider Ali die beider vijand is geworden.

schip Kerkwijk als onderkoopman; 1750 Batavia; 1752-1760 buiten emplooi; 1761 Surat; 1762 resident Bharuch; 1765 buiten emplooi; 1766 Coromandel; opperhoofd Sadras, koopman; 1778 gevolmachtigde aan het Hof van Muhammad Ali te Madras; 1779 Jagernaikpuram; 1785 gouverneur van de Coromandel (NA, VOC-Opvarenden; Madras, Collectie Surat).

⁵⁷ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 16 oktober 1778.

⁵⁸ NA, VOC inv. nr. 3517, Resolutie Raad, 29 december 1778.

⁵⁹ Op 23 november 1780 bestond de Secrete Raad uit: Falck, hoofdadmiralstrateur Daniël de Bock (1758 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam met het VOC-schip Rozenburg als sergeant; 1777 opperkoopman; 1789 Patria); dessave van Colombo Cornelis de Cock; majoor Jan Jacob Coquart; fiskaal Jan Hendrik Borwater; soldijboekhouder Gerrit Engel Holst; secretaris Martinus Mekern (werd op 23 november 1780 benoemd tot opperhoofd van Tuticorin, NA, VOC inv. nr. 3573, Resolutie Raad); secretaris Frederik Jacob Billing (onderkoopman, tot dan gezworen klerk); eerste pakhuismeester Cornelius Dionisius Kraijenhoff deze kwam in plaats van de negotieboekhouder Jacobus de Bordes (overleed op 30 december 1780).

⁶⁰ Hun eigenlijke naam was poligars; eenheden van lokale hoofdliden. De poligars waren opgekomen in Zuid-India aan het einde van de veertiende eeuw.

⁶¹ NA, VOC inv. nr. 9984, Iman Willem Falck aan Johan van Angelbeek (concept opgesteld door de secretaris Billing), 6 januari 1781. Als informatiebron is hier gebruik gemaakt van deze brief, hoewel die slaat op een latere periode.

Hij merkte op dat zij, lees de Britten, hadden aangeboden Nederlandse bezittingen te beschermen.

Naar aanleiding van de ontwikkelingen in Zuid-India, in het bijzonder de inval van Haider Ali vond op 19 augustus 1780 een uitgebreide discussie plaats in de Raad. Falck merkte op dat er een brief uit Negapatnam was binnengekomen van Van Vlissingen over steun tegen de inval. De Raad was in eerste instantie van mening dat de vestigingen aan de Overwal zelf voor extra verdedigingsmiddelen moesten zorgen. In Ceylon lag dit moeilijk want er was een gebrek aan Europese troepen ontstaan doordat de laatste drie jaren geen aanvulling uit Patria was gekomen. Falck verweet dit aan de slechte rekrutering in Europa. Hij had dit herhaaldelijk aangekaart bij de bewindhebbers.⁶²

Van Angelbeek liet uit Tuticorin weten dat hij twee compagnieën sipahis, tweemaal 150 man, nodig had. Hij kreeg de opdracht deze zelf te werven in zijn eigen omgeving. Hij zag daartoe aanvankelijk mogelijkheden.⁶³ Uiteindelijk verzocht hij toch om twee compagnieën Oosterlingen ter bescherming van het grondgebied. De Raad besloot, op voorstel van Falck, een compagnie uit Colombo en een compagnie sipahis uit Mannar te zenden. Beide compagnieën werden op transport gesteld naar Kilkare vanwaar zij naar Tuticorin marcheerden. Van deze compagnieën mocht een detachement worden gelegerd in de nabijheid van de factorij van Ponnekail maar niet in Manapaar. Het was daar te gevaarlijk om 'gedesdisciplineerde inlanders zo ver te waegen en dus deeze factorij zo lange mogelijk aan de bewaering van de Sawelkaer [lokale vorst] zal moeten worden toevertrouwd'. De noordelijke Compagnieslanden bij Cranganoor liepen minder gevaar. Zij waren met het Ceylonese detachement uit Cochin en soldaten uit Travancore versterkt. De inwoners werden minder bedreigd dan die van de Overwal. Er moest echter wel worden voorkomen dat '... de landen van de Koningen van Traevankoor en Koetschien van troepen te ontblooten, of gevaer te loopen om het fort van Tutokorijn tot grivende schande van de Nederlanders, aen het lot eenen vijandelijke onderneeminge bloot te stellen'.⁶⁴ De Raad wenste zover te gaan omdat de inwoners van de Overwal als trouwe bondgenoten werden beschouwd van de Compagnie, 'vroeger was dit eveneens gebleken'. Ondertussen gingen de bedienden in de Madurase benedenlanden zo goed en zo kwaad als het ging door met zich in te spannen voor de lijnwadenhandel van de Compagnie.

De inval van Haider Ali kwam nogmaals in de Secrete Raad van 14 oktober aan de orde omdat er dorpen aan de Overwal door zijn troepen waren geplunderd. De leden van de Raad beweerden dat de Britten en Muhammad Ali daar geen last van hadden gehad en 'er slim tussen door waren gespeeld'. Deze boude bewering was enigszins buiten de werkelijkheid; het lag veel genuanceerder; beiden kregen de volle laag maar konden nauwelijks iets uitspreken. Haider Ali had het steeds met name op de bezittingen van de Britten en Muhammad Ali gemunt.

In deze vergadering, evenals in de vorige en volgende vergaderingen nam Falck het voortouw met allerlei initiatieven voor diplomatieke en militaire maatregelen. Hij wenste onder

⁶² KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 12 januari 1780.

⁶³ SLNA, inv. nrs. 1/770 en 1/775, Resolutie Secrete Raad (en klad), 19 augustus 1780.

⁶⁴ SNLA, inv. nr. 1/750, Resolutie Secrete Raad, 15 augustus 1780; halverwege is het document onleesbaar geworden door waterschade; vervolgens de klad notulen geraadpleegd SLNA, inv. nr. 1/775.

meer dat kapitein-ingenieur John Brohier⁶⁵ naar Van Angelbeek vertrok om hem instructie te geven over de verdediging van Tuticorin,⁶⁶ ook stelde hij regelmatig voor versterkingen te zenden.

Aan Britse zijde werd na de val van Arcot voorlopig niets meer ondernomen tegen Haider Ali. De opperbevelhebber van Madras Coote had wel versterking gekregen van enige honderden Europese en Bengaalse troepen. Madura en Carnatica lagen min of meer open voor de troepen van Haider Ali. In Bengalen ging het de Britten niet voor de wind; Hastings was aangevallen door een groot leger van de Maratten. Vanuit Frankrijk was een groot eskader met troepen onderweg. De Britten dreigden geïsoleerd te raken. Hastings was daarom naarstig via diplomatieke kanalen op zoek naar militaire versterking. Voor Falck was dat het moment om zijn politiek-strategische ideeën en zijn oude standpunt over samenwerking met Muhammad Ali en de Britten bij de laatsten aan te kaarten met instemming van de Hoge Regering en de bewindhebbers.

Batavia was zich er na de aanvang van Haider Ali's veldtocht naar het oosten eindelijk van bewust geworden dat de factorijen aan de Coromandel en in Madura groot gevaar liepen. Falck kreeg daarom opdracht om deze bezittingen tegen Haider Ali te beschermen zonder Ceylon of de Malabar in gevaar te brengen. Zijn antwoord hierop was:

... om daar aan te voldoen weet ik geen beter middel, dan den Nawab Machmet Ali aan te bieden een Corps Ceilonsche hulpstroepen aan den kante van Madure, opdat de nawab de handen ruim aan die zijde hebbende, dat te meer zorg draagen hunne en de streek van Trissenapali (Tiruchirappalli). Dan bleef N. vanzelve [voor het] beveiligen [zorgen] voor Sadras en Paleacatte zullen de engelschen van Madras genoeg zorgen.

Haider Ali rukte inmiddels verder en verder op. Porto Novo werd op 22 juli door een detachement van de Mysore cavalerie geplunderd en de Compagniesresident Surites, plus zijn twee assistenten werden gevangen en weggevoerd. Dit gebeurde eveneens met de Deense resident en zijn escorte van sipahis. Voor hun vrijlating werd losgeld geëist. Falck verhaalde aan de Prins dat de verslagenheid groot was onder de 'weerlooze Kormadellers'. De situatie was 'onverbeeldelijk maar ze is tot de Engelschen zelven overgeslaagen'; verwijzend naar hun grote nederlaag.⁶⁷ Over de vrijlating van de resident en zijn gevolg vond overleg plaats met de Britse resident John Huddleston te Nagore. Het lukte hem dit tot stand te brengen.⁶⁸

De onrust langs de kust bij Madura bij de Compagniesfactorijen, die slechts bestonden uit woon- en pakhuizen, nam verder toe. Het gevaar voor de vestingstad Tuticorin was groot door de zwakke ommuring. De hoop was gevestigd op de steun van de Britten.

Vice-admiraal Hughes had met vijf linieschepen en twee fregatten gekruist tussen Ceylon en de Coromandel maar door een storm was hij genoodzaakt te vertrekken. Falck hoopte dat hij voor de kust bij Calicut bleef kruisen waardoor de kapers van Haider Ali niet zouden

⁶⁵ John Brohier (Jersey, c. 1712-Colombo, ?) 1757 gevlucht uit Madras en in dienst van de Compagnie; legde als kapitein-ingenieur de basis voor Fort William; c. 1760 commandant van de artillerie; 1782 opgevolgd door Elias Paravicini di Capelli, gelet op zijn slechte gezondheid en leeftijd van bijna 70 jaar, kon nog moeilijk nog reizen over het eiland.

⁶⁶ SLNA, inv. nrs. 1/770 en 1/775, Resoluties Secrete Raad, 24 oktober en 26 oktober 1780.

⁶⁷ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 12 februari 1780.

⁶⁸ BL, IOR inv. nr. P/D/5, 279, (afschrift) John Huddleston aan Reinier van Vlissingen, 18 november 1780.

kunnen uitvaren en geen gevaar zouden opleveren voor Cochin. Hij was verder van oordeel dat het goed zou zijn als de Maratten met Haider Ali zouden breken. Deze zou dan zijn veldtocht in het Zuiden moeten opgeven en noordwaarts trekken. Het bestuur in Colombo wist echter niet goed hoe de ontwikkelingen in het noordwesten verliepen en hoe het bestuur in Surat ervoor stond; alle contacten waren sedert april afgesneden.

Op 18 december 1780 werd in de Raad een andersoortige mededeling gedaan dan over de oorlog in Zuid-India of over interne aangelegenheden. Er was een brief binnengekomen met de mededeling dat Gouverneur-Generaal De Klerk was overleden. Tot zijn opvolger was de zittende directeur-generaal Willem Alting gekozen. In opdracht van Falck werden alle vestigingen ingelicht.⁶⁹ Op 23 februari 1781 vond er een 'plechtige voorstelling' op het Kasteel plaats waarbij de geëiligeerd Gouverneur-Generaal werd gepresenteerd. Falck legde in het bijzijn van raadsleden en genodigden de eed aan hem af.⁷⁰ De benoeming van Alting door de Hoge Regering maakte weinig verschil voor Ceylon en Falck betreffende de ontwikkelingen in Voor-Indië. De tegenstellingen in Batavia bleven dezelfde; veel invloed had De Klerk in zijn korte bestuursperiode niet gehad. Alting behoorde tot dezelfde factie als De Klerk en leek Falck niet slecht gezind. De uitverkiezing van zowel de Gouverneur-Generaal als van directeur-generaal Breton zou de nodige stof doen opwaaien in Den Haag. In 1782 zou dat voor Falcks positie het nodige teweeg brengen zoals hierna nog aan de orde komt.

Een Franse vloottenheid was op 28 januari 1781 in Pondicherry aangekomen en was direct overgegaan tot het ontschepen van troepen. De Britse vloot kon hier niets tegen uitrichten want zij lag op dat moment voor anker voor Bombay. Falck schreef aan de Prins dat hij het gevoel had dat er snel wat beslissends zou gaan gebeuren; het uitbreken van de oorlog tussen de Britten en de Republiek zou hem pas veel later bekend worden.

Haider Ali rukte intussen steeds verder op; in de loop van februari 1781 was hij Negapatnam genaderd. Zijn cavalerie trad hardhandig op in de dorpen in de omgeving. Van Vlissingen vroeg extra bijstand daar hij niet wist of er een directe aanval op Negapatnam zou plaatsvinden. De Raad in Colombo maakte zich grote zorgen. Negapatnam was geheel omsingeld. Haider Ali dreef echter 'geen hostiliteiten [tegen de stad], maar wel veel baldadigheden in de Compagnies dorpen'. Aanvankelijk bestond bij Falck de indruk dat Van Vlissingen zich 'manmoedig verdedigde', maar hij schrapte deze toevoeging uit de klad Resolutie. Het leek wel of hij hiermee zijn twijfels uitsprak over diens verdere optreden. De Raad besloot in eerste instantie geen extra troepen te sturen 'in de veronderstelling dat een geringe hulp niet zoude toelijken [toereikend zijn] om aan de magt van Haider-Nair te kunnen tegenstand bieden, ...'.⁷¹ Op aandringen van Falck werd echter besloten wel iets te doen, want hij vond dat de Raad van Negapatnam zoveel vertrouwen uitstraalde dat zijn verzoek moest worden gehonoreerd. Met het aantal ter beschikking gestelde soldaten zou zij in staat moeten zijn de aanvallen van Haider Ali af te slaan. Falck was van mening dat het onverantwoordelijk was de assistentie te weigeren wanneer daarmee een zo belangrijke post kon worden beveiligd.

⁶⁹ NA, VOC inv. nr. 2573, Resolutie Raad, 18 december 1780.

⁷⁰ NA, VOC inv. nr. 3615, Resolutie Raad, 23 februari 1781.

⁷¹ NA, VOC inv. nr. 3615, Resolutie Secrete Raad, 23 april 1781. Een stukje over 'de manmoedige verdediging van de dorpen etc.' in de concept resolutie, inv. nr. SLNA inv. nr. 1/775, (klad) Resolutie Secrete Raad, 23 april 1781.

De algemene houding van Falck en zijn Raad was krachtdadig. Hun reactie op een brief uit Tuticorin was dat geweld met geweld moest worden gekeerd zolang dat met de bestaande bezetting kon.⁷² De resident van Kilkare had bericht dat hij bevreesd was levensmiddelen te laten transporteren naar de loge wegens dreigementen van de 'zendelingen' van de radja Sangara van Teuver.⁷³ Zijn grondgebied maakte deel uit van het vorstendom van Madura.

De situatie voor de Britten was verre van ideaal; langzamerhand wisten zij echter meer Indiase vorsten in Zuid-India aan zich te binden. Een grote vrees bij de Compagnie was dat zij een verdrag met de nizam van Hyderabad zouden sluiten. Deze versterking was voor de Britten noodzakelijk want Haider Ali verkeerde begin 1781 op het toppunt van zijn macht in Zuid-India.

Troepenversterking was voor Falck essentieel om het evenwicht te bewaren. In een brief op persoonlijke titel aan de Prins schreef hij:

De vooroordeelen van den goeden staat onzer bezittingen zij nog gunstig, en men ziet dit duidelijk aan de hoope der engelschen om van hier bijgesprongen te kunnen worden: maar wij dienen hen en anderen bij dit vooroordeel houden, en kunnen dit oogmerk zonder krachtdaadige medewerking van uwe Doorluchtige Hoogheid niet bereiken.⁷⁴

Toen deze brief aankwam in Den Haag, verkeerde de Republiek zelf in grote verwarring. De Hoge Regering en Falck waren in het geheel niet op de hoogte van het feit dat de bezittingen van de Compagnie ernstig werden bedreigd door de Britse oorlogsverklaring van december 1780 aan de Republiek. Falck wist dat er spanningen waren in Europa; van de laatste ontwikkelingen was hij niet op de hoogte. Hij had al geruime tijd niets meer uit Patria vernomen. Het was volgens hem onmogelijk op Ceylon te volgen 'hoe of [het] met de publieke zaken staat ...'; de achterstand in de nieuwsvoorziening bedroeg zo'n half jaar. Neef Otto schreef in december 1780 'uit de Hollandse en franschen Couranten welke ik in aparte pakketten heb afgezonden, [blijkt dat] Onzen toestand zeer zorgelijk is vooral om de onenigheid die nog aanhoud [met de Britten]. Met de meerderheid [van de Staten- Generaal] is eindelijk beslooten, zig bij de gewapende neutraliteit te voegen ...'.

Of dit het gewenste resultaat zou hebben, was onzeker: 'Sommige onzer politieken houden staande, dat wij nu gevaar loopen, met de Engelschen in oorlog te raaken, en deze daar verlangen, om eensklaps meester van onze kolonien te kunnen worden en onze handel ruineren'. Neef Otto voegde daar aan toe:

De ontdekking van het plan tot een tractaat van commercie met Noordamerika heeft een aanleiding gegeven tot zeer scherpe klachten en onze Prins is er onder anderen ook furieus over, tegen die van Amsterdam.⁷⁵

⁷² NA, VOC inv. nr. 3615, Resolutie Raad, 10 mei 1781.

⁷³ (Heer van) Teuver, Theuver of Thevar was de machtigste leenman of vazal van de nawab van Tanjore; hij heerste over een aantal vazalstaten: het grondgebied van de radja Ramanathapuram met de erenaam 'beschermers van de brug' d.w.z. de Adamsbrug tussen Zuid-India en Ceylon; er bestond sedert 1658 een verdrag met de Compagnie i.v.m. de strijd tegen de Portugezen.

⁷⁴ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 16 februari 1781.

⁷⁵ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 2 december 1780 (duplikaat).

Deze brief bereikte Falck een half jaar te laat.

Ondanks het gebrek aan informatie over de ontwikkelingen in Europa, waren er wel enige voorzorgsmaatregelen bij de verschillende Compagniesvestigingen genomen, voor het geval dat het onverhoopt tot een oorlog zou komen tegen de Britten. Het was bekend dat er al jarenlang irritaties in Europa waren over het optreden van de Britten. De schermutselingen die regelmatig in Voor-Indië plaatsvonden, hadden hier voor een deel mee te maken.

Groot-Brittannië had zich op de scheepvaartroutes naar Frankrijk en Spanje in 1778 het recht toegeëigend om wederom alle schepen op de 'Vrije Zee' te visiteren op zoek naar contrabande. Het kwam overeen met de situatie in de Zevenjarige Oorlog toen onder meer het VOC-schip waarmee de jonge Falck naar de Kaap voer ter hoogte van Kaap Finestère werd doorzocht. Daar de Republiek net als in 1756 in deze oorlog neutraal wenste te blijven, onderwierp de Royal Navy de Nederlandse koopvaardischepen wederom aan visitaties; nu wel scherper, regelmatig, vernederender en meestal willekeuriger.

De irritaties tussen de Britten en Nederlanders in Europa en de West gingen geleidelijk over in ernstige spanningen. De Britten zagen de levering van strategische goederen via de WIC-pakhuizen op Sint-Eustatius aan de opstandige kolonisten in Noord-Amerika als een flagrante schending van de eerdergenoemde verdragen uit 1674 en 1678. Het Defensief Verbond van 1678 werd uitvoerig aangehaald in paragraaf 8.2 in verband met de problemen aan het begin van Zevenjarige Oorlog. Het verbond verplichtte de Republiek Groot-Brittannië bij te staan in geval van oorlog met 6000 militairen en een vloot van twintig schepen. Aan het eerste werd wel vastgehouden door de Staten-Generaal maar het tweede lag veel ingewikkelder, te meer daar de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring van 1776 meteen al sympathiek ontvangen werd door de Staten van Holland, Amsterdam en allerlei patriottische elementen. De toegenomen Britse controles op contrabande maakten het afstaan van Staatse marineschepen wel heel ongewenst.

In verband met de oorlog tussen Frankrijk en Groot-Brittannië eisten de Britten visitatie van Nederlandse koopvaardischepen van en naar Frankrijk en Spanje. De Staten-Generaal besloten daarop tot konvooiëring van hun schepen op dat traject. Dit leidde tot grote woede van de Britten en tot tal van problemen. Het hoogtepunt was het incident in het Kanaal op Oudejaarsdag 1779 toen een konvooi van ruim 300 Nederlandse schepen met een eskader onder commando van schout-bij-nacht Lodewijk graaf van Bylandt door de Royal Navy werd aangehouden.

De vlam sloeg definitief in de pan door het optreden van de stad Amsterdam. Haar bestuur onderhield nauwe banden met de opstandige kolonisten. Reeds in augustus 1774, meer dan acht maanden voor het begin van de opstand, kwam de Britse ambassadeur Yorke een zending buskruit naar Amerika op het spoor.⁷⁶ De relatie tussen de stad en de kolonisten kwam aan het licht door de confiscatie van de papieren van een zekere Henry Laurens. Dit incident begon in het congres van de Verenigde Staten waar het lid John Adams⁷⁷ ge-

⁷⁶ Schulte Nordholt, *Voorbeeld in de Verte*, 39.

⁷⁷ John Adams (1735-1826), 1778 afgevaardigde naar het Continental Congres voor Massachusetts; 1778 lid missie Parijs; 1780 voor overleg over fin. steun in Amsterdam; 1782 gezant Amsterdam; 1785 idem Londen; 1789 vice president; 1797-1801 president VS.

machtingd werd geld te lenen van de stad Amsterdam. Henry Laurens werd aangesteld als gezant naar Amsterdam om dit te regelen. Hij vertrok op 13 augustus 1780 uit Philadelphia waarna twintig dagen later zijn schip door HMS Vestal werd onderschept. Laurens werd aangetroffen en ondervraagd; hij gaf aan dat hij op weg was naar de Republiek om te proberen een lening te sluiten voor de Verenigde Staten. De bewijslast, zijn papieren en brieven, onder andere een kopie van het geheim verdrag van Aken van 1778 tussen de kooplieden uit Amsterdam en de Amerikaanse opstandelingen, had hij vlak voor zijn aanhouding overboord gegooit. Deze werden nog net op tijd door de Britten uit het water gevist. De inhoud was zeer belastend, een ideale stok om de hond mee te slaan. Whitehall maakte van deze gelegenheid 'met furieuze gretigheid gebruik'.⁷⁸ Ambassadeur Yorke confronteerde enige tijd later de griffier van de Staten-Generaal Mr. Hendrik Fagel de Oude met de belastende feiten. Fagel was na raadpensionaris Pieter van Bleiswijk de tweede belangrijkste functionaris op het terrein van buitenlandse politiek in Den Haag. De ambassadeur ging uiteindelijk met de informatie ook naar de Prins, die na enig aandringen besloot naar de vergadering van de Staten van Holland te gaan; hij liet de leden zien welk onheil er door Amsterdam was aangericht. Het stadsbestuur werd daarop ter verantwoording geroepen. Yorke verwachtte een krachtadig optreden en genoegdoening voor zijn regering. Hij hoopte er mee te bereiken dat de pro-Franse partij in de Staten-Generaal bakzeil zou halen ten gunste van de pro-Britse Hofpartij. De pro-Franse tegenstanders hadden in de ogen van Yorke er ook voor gezorgd dat de Staten-Generaal zich positief hadden uitgesproken toe te treden tot het Verbond van Gewapende Neutraliteit onder de Russische tsarina Catharina II.

Hoewel de Staten-Generaal en de Staten van Holland zich distantieerden van het gedrag van Amsterdam, was dat in de ogen van de Britse regering niet krachtadig genoeg. Er werd volgens haar veel te veel over en weer gepraat maar uiteindelijk geen excuus uitgesproken en geen tegenmaatregelen genomen. In Whitehall werd daarop besloten de oorlog te verklaren.

Yorke was er min of meer van uitgegaan dat er bij het uitbreken van de oorlog onmiddellijk hevig verzet zou losbarsten tegen de pro-Franse groepering, dat de Prins en zijn aanhang de macht zouden overnemen en dat er snel tot een akkoord met de Britse regering zou worden gekomen. De zeer geroutineerde ambassadeur had zich hierop totaal verkeken.

Falck, die zich als aanhanger van de Prins zag maar als tegenstander van diens kabaal, de hofpartij en van de weinig krachtadige regenten, kon over wat er had plaatsgevonden het nodige nalezen in brieven die hij ontving toen het onheil al was geschied: 'hoe het hier verder mede zal afloopen, maar diergelijke zaaken zouden, ingeval eener vreedebrek zekerlijk nadeel doen aan 't gemeene belang'.⁷⁹

⁷⁸ Schulte Nordholt, *Voorbeeld in de Verte*, 138.

⁷⁹ NA, Collectie Falck 3, Otto Willem Falck aan Iman Willem Falck, 2 december 1780 (duplikaat).

10.3 De strategie en de voorstellen voor een bondgenootschap

De verwoesteningen, die Haider-ali-kan in onze buurt aanricht en waarvan, de nieuwspapieren genoeg gewaagen zullen, hebben mij meer dan gewoone zorgen en bezigheden veroorzaakt.⁸⁰

In 1778 wenste Falck niet langer af te wachten, er moest wat gebeuren. De gouverneur en de Raad van Ceylon zagen al jaren dat de strikte neutraliteit, wat zij zagen als onderdeel van de besluiteloosheid van de Hoge Regering, nadelig was voor de regio. Falck had steeds een voorkeur gehad voor bondgenootschappen in India. Hij wilde daarmee de neutrale houding van de Republiek loslaten.

Admiraal en zeehistoricus Richmond concludeert in dit opzicht terecht uit de correspondentie tussen Falck en de Franse vice-admiraal Pierre André Bailli de Suffren⁸¹ zijn motto: '... offence is the best defence ...'.⁸² Het was hetzelfde politieke handelen dat Falck had getoond tijdens zijn eerste optreden op Ceylon tegen de koning van Kandy. Later werd dit zijn belangrijke bijdrage aan het handhaven van de positie van de Compagnie in Zuid-India. Zijn offensieve optreden was niet zozeer militair maar vooral politiek-strategisch ingegeven. Hij had hierbij sterke bondgenoten nodig. Zijn vrienden en vertrouwelingen Moens en Van Angelbeek steunden hem daarin. Dat gold later eveneens voor Van de Graaff. Zij hadden dat in 1766 ook gedaan, toen zij nog allen leden waren van de Raad van Ceylon. Hun opvatting was dat neutraal blijven misschien nog gevaarlijker was dan de zijde van de Britten kiezen.⁸³ Begin 1780 schreef Falck nogmaals over het onzijdig blijven:

... nu de stant van zaaken tusschen Engeland en Frankrijk met Spanje verenigd, sedert Juni 1779, zoo merkkelijk veranderd is, dat niemand op de bestendigheid van onze onzijdigheid zal durven vertrouwen.⁸⁴

Een verbond met Muhammed Ali, leenheer over de radja van Travancore en de nawab van Madura, en opvolger van de nawabs van Carnatica betekende dat deze twee vorsten hier eveneens aan gebonden waren. Falck hoopte met zo'n verbond vooral de bescherming van Tuticorin met de daaronder ressorterende factorijen en Compagnieslanden goed te kun-

⁸⁰ HBL, inv. nr. 1.64, Iman Willem Falck aan Professor D. van Royen, Hogeschool Leiden, 26 januari 1781 (duplikaat).

⁸¹ Pierre André Bailli de Suffren (1729-1788) [de titel Bailli mocht hij voeren op grond was zijn positie als ridder van de Soevereine Orde van Malta]; derde zoon Marquis de Saint Tropez; 1743 cadet de marine; 1746 krijgsgevangene door de Britten; Luitenant; 1759 wederom krijgsgevangene 1763 commandant Caméleon; vocht mee in alle oorlogen vanaf de Zevenjarige; 1778 schout-bij-nacht, 1780 vice-admiraal; 1788 vermoedelijk gestorven tijdens een duel.

⁸² Richmond, *Navy in India*, 229; '... offence is the best defence receives one of its many illustrations in the attitude of the Governor of Colombo'.

⁸³ Van Lohuizen, *Company and Mysore*, 108; brengt de conclusie van Falck, Moens en Van Angelbeek naar voren. Hij stelt vervolgens dat Falck Haider Ali sedert zijn inname van Chetwai en de districten van Paponetty een grotere bedreiging vond. Dit is onjuist; hij vond dit al sedert medio de jaren zeventig. Van Lohuizen merkte op dat Falck in 1780 nadere instructies aan de Hoge Regering had gevraagd over samenwerking met de Britten; met verwijzing naar de tekst was hij al veel eerder met de samenwerking bezig. 'In fact, Falck at that time had already received a request from the English at Madras whose paymaster Light at Palamcottah had written to van Angelbeek ...'. Van Lohuizen neemt hier een aantal stappen tegelijk die noch overeenkomen met de correspondentie in Colombo noch met die in Madras.

⁸⁴ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 7 januari 1780.

nen regelen. Als grondslag voor een verbond greep hij terug op het traktaat van 1690 dat was gesloten tussen de commandeur van de Malabar, Hendrik Adriaan van Reede van Drakenstein,⁸⁵ en de nawab van Madura. In dit traktaat werd wederzijdse steun toegezegd wanneer een van de landen door 'eenige vijanden aangetast [zou] worden'. Hij liet uitzoeken of de inhoud van dit document nog geldig was en op welke wijze hiernaar nog gehandeld zou kunnen worden. Blaauwkamer werd om een reactie gevraagd in Madras, als vertegenwoordiger aan het Hof van Muhammad Ali van Arcot.

Het in het traktaat van 1690 genoemde punt over wederzijdse ondersteuning tegen 'eenige vijanden' werd niet door Falck voorgesteld bij een eventueel nieuw verdrag. In het schriftelijk overleg met de Britten zou dit van Nederlandse zijde nimmer aan de orde worden gesteld. De Britten stipten het opgeven van vriendelijke contacten met de Fransen wel aan in hun voorstel. Het verwijzen naar 'eenige vijanden' in een verdrag zou voor de Compagnie betekenen dat zij ook in oorlog met de Fransen zou kunnen geraken. Falck wilde de goede relatie met hen niet in gevaar brengen.

De Compagnie en de Fransen mochten elkaar niet benadelen op grond van een traktaat uit 1739, waarvan de status in Colombo niet duidelijk was. De werking van dit traktaat zou volgens informatie in Colombo 'geschorst' zijn door de Staten-Generaal en nimmer zijn vernieuwd. Zoals al eerder werd aangekaart in paragraaf 8.2 was deze constatering juist. Falck vroeg daarom aan de bewindhebbers of dit traktaat nog opgeld deed en op welke wijze hij er naar moest handelen. De tekst was interessant: er zou onder meer in staan dat het aan de Fransen niet was toegestaan met prijzen de havens van de Compagnie binnen te lopen; absoluut niet met de prijzen van elkaars vijanden. Een dergelijk punt was niet terug te vinden in het maritieme verdrag met de Britten van 1674.

In maart 1779 legde Falck zijn opvatting over een verbond met de Britten en Muhammed Ali, lees de nawab van Madura, voor aan de Hoge Regering.⁸⁶ In eerste instantie stemde zij hier niet mee in; zij vond dat eerst een poging moest worden ondernomen vrede te sluiten met Haider Ali. Falck kreeg de instructie schriftelijk contact op te nemen met Moens in Cochin. Het was hem toegestaan Van Vlissingen hiervan op de hoogte te stellen. De Hoge Regering stelde zich in deze kwestie zeer formeel op. Wat de reden hiervoor was, is niet helemaal duidelijk; al enige jaren was Falck gemachtigd instructies en adviezen te verstrekken aan het bestuur van de Malabar en de Coromandel.⁸⁷ Vermoedelijk was het een poging van de Hoge Regering de regie in handen te houden ter waarborging van haar strikte neutraliteitspolitiek. Moens vroeg zich in zijn reactie af of een eventuele vrede met Haider Ali nog een kans maakte.⁸⁸ Hij gaf aan hierin niet te geloven en de politiek van Falck te volgen: een

⁸⁵ Hendrik Adriaan van Reede van Drakenstein, heer van Mijdrecht (1636-1691), 1657 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam als adelborst; 1662 gevangen genomen bij Cochin; 1670 commandeur van de Malabar; 1677 Batavia, extraordinaris raad; 1684 Commissaris-generaal ter bestrijding corruptie, trad op o.a. te Bengalen, Ceylon en aan de Kaap; 1691 stierf onderweg van Ceylon naar Surat.

⁸⁶ NA, VOC inv. nr. 9979, Iman Willem Falck aan de Gouverneur-Generaal en Raden, 21 maart 1779; Datta, 'A proposed Anglo-Dutch Treaty', 119; BL, IOR inv. nr. V/27/40/24, Calender of Persian Correspondence Vol. V, 51-52 Memorial of the Dutch to Warren Hastings.

⁸⁷ Hoofdstuk 8.

⁸⁸ NA, VOC inv. nr. 9979, Iman Willem Falck aan Reinier van Vlissingen, 23 april 1779; idem, Iman Willem Falck aan Cornelis Moens.

duidelijke erkenning van Falck als meerdere. Vlak hierna liet Moens weten dat hij met grote zekerheid had vernomen dat Haider Ali was overleden; concrete aanwijzingen had hij nog niet; zijn spionnen onderschreven zijn bericht.⁸⁹ Indien zijn informatie juist zou zijn geweest, had zij niet veel betekend: Haider's zoon en opvolger Tippu Sultan zat op dezelfde politieke lijn en deelde zijn vaders haat voor de Britten. In de tweede helft van 1779 liet Moens weten dat Haider Ali nog steeds in leven was.⁹⁰

De Hoge Regering gaf niet lang na haar afwijzing aan Falck toestemming na te gaan of de Britten bereid waren de Compagnie in Zuid-India te ondersteunen. Tevens was het hem toegestaan de radja van Tanjore militair te ondersteunen.⁹¹ De radja's van Tanjore en Cochin waren deze nog steeds de bondgenoot van de Compagnie.

Het voorstel voor een verbond met de Britten zou in de ogen van Falck moeten neerkomen op het sturen naar de Overwal van 1500 Europese soldaten met de nodige artillerie en 7000 sipahis verdeeld over tien bataljons. Hij plaatste daarbij een aantal opmerkingen en kanttekeningen. Zo schreef hij dat '... hier te lande, zoo altans de krijgskunde onder de zwarten gevorderd is, geen kleinen hoop blanken zonder sipais waagen kan ...'; de veiligheid van Ceylon, de Malabar en de Coromandel mocht door de troepenvermindering niet worden aangetast; de bewindhebbers moesten zorgen dat de gewone bezetting van de forten in de Compagniesvestigingen op sterkte bleef. De troepen moesten het zuiden van de Coromandel beschermen en mochten niet worden ingezet ten noorden van Madras voor de beveiliging van Brits territorium. De betaling zou kunnen geschieden uit de 40.000 pagoden die de Britten jaarlijks ontvingen van de vorst van Tanjore voor de bescherming van zijn Rijk. De Compagnie zou deze bescherming kunnen overnemen. Als de Britten Tanjore niet wilden afstaan of geen subsidie wilden afdragen dan dacht hij aan 'het bedingen [van de] zoo veele zuidwaards van Tanjore leggende landen, als noodig zijn om ook onze kas aan 40.000 Pagooden te helpen'. Nog een andere mogelijkheid was Muhammad Ali over te halen de Madurase landen af te staan die hij in 1773 had veroverd samen met de benedenlanden en de omgeving van Tuticorin met de aanpalende parelbanken. De benedenlanden moesten dan een bedrag opbrengen overeenkomstig de waarde van de parelbanken in 1779. Verder merkte Falck op dat indien de Compagnie en de EIC tot overeenstemming wensten te komen, deze bereid moest zijn met de Compagnie tot herschikking van de vestigingen in India. Hierdoor zou een betere verdeling van de handelsactiviteiten ontstaan tussen beide compagnieën. Deze gedachte leek enigszins op het voorstel van Schreuder aan het einde van zijn directeurschap te Surat uit de jaren zestig, toen hij in zijn Memorie van Overdracht een grondige herschikking voorstelde.⁹² Uit dit voorstel bleef slechts de overdracht van Cranganoor aan de EIC over.

De aanleiding voor Falck was de uitbreiding van de Britse handelsactiviteiten 'onder den rook van Negapatnam'. Hij hoopte dat de Britten waren te bewegen 'tot afstand van hunne Tanjorse faktorijen'. Over Negapatnam en Tanjore merkte hij op dat:

⁸⁹ NA, VOC inv. nr. 9979, (Secreet) Adriaan Moens aan Iman Willem Falck, 11 mei 1779; Haider Ali had zich de afgelopen maanden niet in het openbaar vertoond.

⁹⁰ Van Lohuizen, *Company and Mysore*, 104.

⁹¹ NA, VOC inv. nr. 3546, Secrete Resolutie van de Gouverneur-Generaal en Raden, 11 januari 1779 (ingeboekt op 10 april 1779).

⁹² Hoofdstuk 8; Schreuder stelde in zijn Memorie van Overdracht voor het aantal factorijen te verkleinen.

de Kormandelsche hoofdplaats niet waardig weezen de kosten welk men tot vernieuwing en verbetering aan de oude ingestorte vestingwerken zal moeten besteedden. Men zoude, des noods liever van onze komptoiren te Porto novo en Bimilipatnam kunnen afstappen, dan de gelegenheid te missen om hen uit Transjoer te krijgen.

In zijn brief aan de Prins ging hij nog dieper in op deze kwestie van herschikking door een vergelijking te maken tussen handelsontwikkelingen en het optreden van de Britten en de Compagnie in Surat en Bengalen. Over de Malabar schreef hij dat de Compagnie daar geen 'gekrakeel' had met de Britten met uitzondering van het gesteggel over de peperhandel in Travancore.⁹³ De Britten hadden deze handel voor het merendeel aan de radja van Travancore weten te ontfutselen ten koste van de Compagnie door hem te paaien met militaire steun en op grond van zijn leenverhouding met Muhammed Ali. De Hoge Regering was hier tot groot ongenoegen van Falck ernstig tekort geschoten. Hij was van mening dat op grond van het eerdergenoemde verbond tot onderlinge bijstand de radja militaire steun had moeten krijgen, mede gelet op de bestaande pepercontracten. De Hoge Regering had militaire steun categorisch geweigerd op grond van haar strikte neutraliteitspolitiek.

Doordat de Nederlanders niet adequaat hadden gehandeld en niet waren afgestapt van hun principes waren de Britten in 'de besluitenloosheid' van Batavia gestapt. Falck somde hiermee kort samengevat een van zijn grote bezwaren tegen de Hoge Regering op. Hij was veel pragmatischer. Volgens hem zou de Compagnie van een gunstige samenwerking kunnen profiteren:

De geneegenheid d'onswaards is veelal verzelde met kleinachting, omdat de inlander ons genoodzaakt ziet om alle verdrietelijkheden geduldig te verdraagen; en de ongeneegenheid jegens de Engelsche hooghartigheid en geldzucht wordt daarentegen ruim opgewoogen door den Schrik voor hunne overwinningen, wanneer wij eene macht van zes of zeventuizend man geoefend krijgsvolk konden te velde brengen uit de inkomsten van de ons afgestaane landen zoude de Nederlandsche naam in ontzach raaken; en zoo de inlandsche machten ons dan ook zoo rechtvaardig zagen handelen, als de grondwetten van onze Maatschappij altoos bedoeld hebben, de gedaante van zaaken zoude geheel veranderen, en men zoude ons beminnen en ontzien.

Hij was ervan overtuigd dat met goede afspraken met de Britten, de steun van de bewindhebbers en de Hoge Regering de positie van de Compagnie met name op Ceylon en in Zuid-India veilig kon worden gesteld. Door een verbond zou er een einde kunnen worden gemaakt aan het geruzie over de parelbanken.

In zijn brief van 8 januari 1780 aan de Prins schreef hij dat hij 'desniettegenstaande',⁹⁴ daarbij onder meer duidend op de problemen over de parelvangst tussen beide Compagnieën, geen grond vond om van het 'voorgeslaagene' af te wijken. De omstandigheden waarin de Britten waren terechtgekomen 'doen mij zelfs hoopen, dat wij meer gehoor dan bevoorens bij het Engelsche Hof vinden zullen en ik verbeeld mij altoos, dat wij van de Franschen, zoo zij in deeze quartieren de overhand kreegen, nog slimmer zouden geplaagd worden'. Het was een beeld dat absoluut niet opging voor de zeer gespannen verhoudingen in Europa na begin 1778.

⁹³ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 26 januari 1779; evenals de overige citaten op deze pagina.

⁹⁴ Hoofdstuk 11.5 Parelvisserij.



Afb. 11 Ontmoeting tussen Haider Ali, sultan van Mysore en de Franse vice-admiraal De Suffren, 1782 ets van Jean Baptiste Morret (1790-1820), 1789 (kleurenlitho) door Antoine Sargeut-Marceau (1751-1847) (The Stapleton Collection; The Bridgeman Art Library).

In loop van 1780 maakte Falck een voorstel voor een verbond voor de levering van troepen aan de Britten kenbaar. De voorwaarden waren afgezwakt in vergelijking tot zijn eerdergenoemde ideeën aan de Prins. Deze constatering is gemaakt op grond van de informatie die is verkregen uit de Britse bronnen. Van Angelbeek zou aan William Light,⁹⁵ paymaster te Pallamcottah,⁹⁶ Falcks voorstel uiteen hebben gezet. De inhoud is slechts te achterhalen uit brieven en verslagen van het Madras Select Committee.⁹⁷ Het is een curieus voorstel en men

⁹⁵ William Light (Littoy, Dorset 1748-?), writer bij de EIC (BL, India Office Family History); paymaster te Palamcottah; 1809 vermeld als sheriff van de nawab van Arcot, Muhammad Ali (BL, IOR inv. nr. J/1/5/363, 6 juli 1781).

⁹⁶ Paliacotta of Palamcottah thans Palayamkottai genaamd, gelegen aan de Tambraparni rivier in het district Tinnevely, thans Tirunelveli; tegenover de stad met dezelfde naam in het vorstendom Madura ten noorden van Tuticorin. Het fort Paliacotta was een belangrijke basis voor het Britse leger omstreeks de tweede helft van de achttiende eeuw; er werden op grote schaal inlandse troepen geworven, soms gerekruteerd onder de poligars. Er waren vanuit Paliacotta regelmatig contacten met de Compagnie in Tuticorin.

⁹⁷ In de VOC-archieven is hierover niets terug te vinden met uitzondering van enige moeilijk herkenbare verwijzingen. Deze zijn slechts te herkennen met de achtergronden die in dit hoofdstuk worden geschetst.

kan zich afvragen of hij hiertoe wel bevoegd was. De Hoge Regering was in Azië als enige formeel gerechtigd verdragen te sluiten met vreemde mogendheden.

De inhoud van Falcks voorstel bij het Committee en het latere Britse voorstel uit Bengalen liggen in de lijn van het eerder aangekaarte memorandum van 26 november 1778 van de Britse ambassadeur Yorke aan de Staten-Generaal over de levering van 6000 soldaten en twintig oorlogsschepen conform het verdrag van 1678. Indien de Republiek dit weigerde, zou Groot-Brittannië haar behandelen als ieder ander neutraal land dat niet was gebonden door verdragen. Dit laatste punt werd nader schriftelijk door Lord Hillsborough toegelicht in 1780 in een tweetal uitvoerige memoranda aan het Madras Select Committee.⁹⁸ Het was de bedoeling dat de Compagnie hiervan eveneens in kennis werd gesteld.

Het kwam erop neer dat de Republiek inclusief de Compagnie partij diende te kiezen. Frankrijk wenste dit eveneens en fundeerde haar wens op het verdrag van 1639. Beide landen probeerden de Republiek te dwingen een keuze maken voor een der oorlogvoerende naties. De Republiek weigerde dat en ook de Hoge Regering hield vast aan de strikte neutraliteitspolitiek. Het optreden van Falck en zijn vertrouwelingen Van Angelbeek, Moens en Van de Graaff was daarom zo opmerkelijk.

Over de correspondentie en de onderhandelingen over een verdrag tussen de EIC, de Compagnie en Muhammed Ali, in dit geval de nawab van Madura als direct heerser, is weinig gepubliceerd. De Indiase historici Dasgupta⁹⁹ en Datta¹⁰⁰ schenken vooral veel aandacht aan het voorstel van Hastings, zonder erg exact om te springen met de verslaglegging van het Madras Select Committee, het dagelijks bestuur van de EIC. Dasgupta en Datta wijzen wel op een voorstel van de Compagnie maar gaan daar nauwelijks inhoudelijk op in. Van Lohuizen heeft in zijn dissertatie gebruik gemaakt van beider publicaties en deed onderzoek in de 'Proceedings of the Madras Select Committee' en in de VOC-archieven. Hij hecht niet zoveel waarde aan het verdrag. Het initiatief voor een verdrag zou volgens hem gelet op de Nederlandse bronnen volledig aan Britse zijde zijn ontstaan. Hij merkt wel op dat 'the representation in English sources is different. An exposition of it may be found with Dasgupta'. Volgens Van Lohuizen klopt het Britse verhaal niet. Er zou geen Nederlands voorstel bestaan. 'Falck could not make overtures ...' met verwijzing naar zijn aanbod om troepen aan de Britten aan te bieden. Hij vraagt zich wel af hoe het komt dat er een Britse en een Nederlandse versie bestaat van deze kwestie. De Britse uitleg is veel uitvoeriger dan de Nederlandse. Alle hier boven genoemde auteurs missen onderdelen over de gang van zaken en geven eigen interpretaties die niet overeenkomen met de bronnen. Dit laatste komt vooral doordat zij een aantal bronnen hebben gemist en achtergronden niet kennen die vooral betrekking hebben op de rol van Falck. Geen van hen legt een verbinding naar zijn eerdere pogingen een bondgenootschap tot stand te brengen met de EIC in 1766, 1774-5 en 1779, noch naar de voor hen onbekende brieven aan de Prins van 1772 en 1779.

⁹⁸ BL, IOR inv. nr. H/44, Madras Select Committee, Earl of Hillsborough, St. James, Londen aan de waarnemend voorzitter van de EIC (Charles Smith) te Madras, 27 april 1780, 281-4 en 295-9.

⁹⁹ Dasgupta, *Central Authority in British India*, dat niet verward mag worden met het werk van Ashinda Das Gupta (1922-1998) de maritiem historicus, geïnspireerd door Van Leur, Meilink-Roelofs, Furber, Boxer en Arasatnam; schreef over de handel aan de Malabar en Surat.

¹⁰⁰ Datta, *Anglo-Dutch Treaty*, 118-124.

Uit de verslagen van de Madras Select Committee is komen vast te staan dat niet Falcks brief, maar wel zijn wens een verdrag te sluiten tussen de Compagnie en de EIC bij het bestuur in Madras was terecht gekomen. Van Lohuizen stipuleert dat dit verhaal alleen is terug te vinden bij Dasgupta: 'Here the story starts in November 1780 when private information was received at Madras to the effect that the Dutch had made certain offers for an alliance'.¹⁰¹ De achtergrond van deze informatie zou niet bekend zijn. Het zal echter overduidelijk blijken dat het de wens van Falck was, via Van Angelbeek gecommuniceerd. De hier naar voren gebrachte totale uiteenzetting over het Nederlandse voorstel geeft voldoende aan dat de hier beschreven gang van zaken moet kloppen.

Light deed over de wens van de Nederlanders schriftelijk melding aan het Committee. Hij was gestationeerd in Pallamcottah, een Britse garnizoensstad in de buurt van Madura, als vertegenwoordiger van de Presidency in Bengalen en als paymaster. Zijn taak was het werven en uitbetalen van soldaten in dienst van de EIC. Hij voerde hiervoor rechtstreeks correspondentie met de gouverneur van Madras en de Select Committee. Het was daarom niet verwonderlijk dat hij bij het vernemen van een Nederlands voorstel voor een verdrag tussen de EIC en de Compagnie direct de voorzitter van het Committee inlichtte. Zijn brief bleek na ontvangst in het ongerede te zijn geraakt maar later toch besproken: '... your letter to our late president, but that has miscarried'. Met de voormalige president werd vermoedelijk bedoeld John Whitehill,¹⁰² die op 8 november 1780 was geschorst. Maar ook zou het kunnen gaan over Rumbold. Deze had zich vlak voor de invasie van Haider Ali om medische redenen teruggetrokken als Governor en was vervolgens vertrokken naar Londen. Zijn tegenstanders hielden hem verantwoordelijk voor de slechte voorbereiding voor de verdediging. Hij werd daarom alsnog beschuldigd. Charles Smith,¹⁰³ eveneens lid van het Committee werd na Whitehill benoemd tot waarnemend voorzitter en zou de kwestie van het mogelijke verbond met de Compagnie verder afhandelen in nauw overleg met Governor-General Hastings.

Falck kan zijn brief over een verdrag tussen begin 1779 en medio 1780 hebben opgesteld. Zijn brief met het voorstel aan de Prins dateerde van 26 januari 1779. Het is onduidelijk aan welke EIC-dienaar hij zijn voorstel had geschreven. In ieder geval niet aan Light, die trouwens repte over 'private information'. Uit de verslaglegging van het Committee kan worden opgemaakt dat Falck zijn brief met het voorstel vertrouwelijk had toegezonden aan zijn vertrouweling Van Angelbeek. Dit gelet op de opmerking in de brief van Light van 18 december 1780 aan waarnemend Governor Smith:

... I wrote to Mr. Whitehill respected a conversation I had with Mr. Van Angelbeek the Dutch Chief of Tutucorijn. He informed me he believed of the President & council wou[ld] apply to the Governor at Colombo that they wou[ld] consent to supply you with 1000 Europeans and 2000 Malays ...¹⁰⁴

¹⁰¹ Van Lohuizen, *Company and Mysore*, 109.

¹⁰² John Whitehill (1735-?), 1766 hoofd van de raad van Musulipatam; 1777 lid Madras Select Committee; 1777-1778 en 6 april-8 november 1780 waarnemend voorzitter; geschorst door de Governor-General en Raad van Bengalen; ongeduldig en onbesuisd persoon; geen inzicht in de kracht van Haider Ali (Newton, *Cambridge History of India*, 282-283).

¹⁰³ Charles Smith (1736-1784), waarnemend voorzitter van de Raad van Directeuren van Madras 8 november 1780-22 juni 1781; gehuwd met de dochter van de voormalige Franse Gouverneur-Generaal Law de Lauriston; BL, IOR inv. nr. P/D/3, Madras Select Committee, Charles Smith minute, 20 november 1780 (Vol. 3, 2038).

¹⁰⁴ BL, IOR inv. nr. P/D/5, Proceedings Madras Select Committee, William Light aan Charles Smith, 18 december 1780 in antwoord op 28 november 1780, (322-324).

Van Angelbeek zou in dit privé-gesprek hebben laten doorschemeren dat het voorstel van 'Mr. Folk the Governor of Ceylon' afkomstig was. De gouverneur van Ceylon had volgens deze brief volledige bevoegdheid tot het aangaan van onderhandelingen met afgevaardigden van de voorzitter en raad van Madras zonder orders uit Batavia te moeten afwachten. Hier plaatst Van Lohuizen terecht vraagtekens. Eind december had Falck nog een brief van de Hoge Regering ontvangen waarin de strikte neutraliteitspolitiek blijvend werd voorgeschreven. Deze instructie sloeg op een verzoek van Haider Ali aan De Neijs, resident aan zijn hof te Seringapatnam en aan Van Vlissingen, geen steun te geven aan de Britten of met hen in overleg te treden. Van Vlissingen stuurde twee vertegenwoordigers, geen ambassadeurs, waarover Smith vanuit Madras bij hem over zou klagen.

Daar Light deze informatie in een privégesprek met Van Angelbeek had gekregen, mocht hij de inhoud alleen maar doorgeven aan Whitehill. Het was niet de bedoeling dat de naam van Falck publiek werd gemaakt en dat er stappen zouden worden ondernomen naar aanleiding van deze informatie. Met het vaststellen dat het hier gaat om het voorstel voor een verdrag tot samenwerking afkomstig van Falck, keren wij terug tot het begin van de geruchten over een voorstel over een verbond tussen de Compagnie en de EIC.

In het verslag van het Select Committee uit november 1780 valt te lezen dat Light positief stond tegenover een voorstel van de 'dutch' om samen te werken tegen Haider Ali, zonder dat hem de details bekend waren:

Two days ago [NB deze twee dagen lagen voor November 1780] I wrote a letter to the Governor respecting the offers made by the Dutch, I hope he has received my letters if it can be brought about, it will be a noble reinforcement to our Army: But as the above mentioned letter was never received. It is impossible to know what were the offers he all adds to, but as in the present overall situation of affairs he thinks it is advisable to strengthen ourselves if preferable by entering into a Treaty with the dutch.¹⁰⁵

Light adviseerde het Select Committee zich te versterken door een verdrag met de Nederlanders aan te gaan en hierover met hen in onderhandeling te treden. Generaal Coote nam eveneens deel aan de vergadering van het Select Committee in Madras waar hij kort tevoren was aangekomen met hulptroepen uit Bengalen. Hij was van mening dat de omstandigheden een dergelijk overleg wettigden. Hij merkte op dat de Governor-General and Council in Bengalen brieven hadden gezonden naar de Hoge Regering met de vraag in hoeverre deze bereid was met de Britten gezamenlijk op te treden tegen Haider Ali. Voorzover hij wist had de Hoge Regering wel wat op te merken.

In de vergadering werd besloten zowel een brief¹⁰⁶ te sturen naar de resident van Nagore, John Huddleston, als naar Light, waarbij zij opdracht kregen nadere informatie in te winnen over 'offers made by the Dutch'. De laatste moest achterhalen wat hun bedoelingen waren, de nadere bijzonderheden van het aanbod en wie het aanbod had gedaan. Als bron

¹⁰⁵ BL, IOR inv. nr. P/D/3, Proceedings Madras Select Committee, verhandelingen, William Light aan Charles Smith, 20 november 1780.

¹⁰⁶ BL, IOR inv. nr. P/D/3, Proceedings Madras Select Committee, verhandelingen, Charles Smith, Fort George aan Mr John Huddleston, resident in Nagore, 22 November 1780.

werd door het Committee gedacht aan zowel vertegenwoordigers van Compagniesvestigingen op de kust van India als aan Ceylon.¹⁰⁷ Light mocht met hen in overleg treden maar hij moest voorzichtig zijn ‘not to commit this Government in any manner whatsoever until you are furnished with or positive orders on that head’.¹⁰⁸

Het Committee vroeg zich via Huddleston af of de ‘the Gentlemen at Negapatnam’ [de Raad] hier uitsluitel over konden geven. Indien hun bedoelingen oprecht waren, mocht hij contact zoeken met Van Vlissingen en hem op de hoogte brengen dat Coote naar voren had gebracht dat de Governor-General and Council stappen in de richting van de Hoge Regering hadden ondernomen. Volgens Coote was het van belang dat alle Europese naties zich aaneensloten tegen de ‘all Invader’.¹⁰⁹

Begin januari 1781 ontvingen de voorzitter en de leden van het Committee nadere informatie van Huddleston. Deze had op 22 december 1780 via kapitein Richard Scott van het eerste regiment te Nagore vernomen welk schriftelijk aanbod de Nederlanders hadden gedaan aan Light. ‘The Governor of Colombo has empowered Mr Angelbeek Chief of Tuticorin to inform Mr. Light of his good Disposition to assist the English in their present War against Hyder Ally’.

Uit de brief van Huddleston kwam naar voren dat de Compagnie op Ceylon niet het voortouw zou nemen. Maar als de Britten om ondersteuning vroegen, was zij bereid onmiddellijk 2000 Europeanen en 1000 Maleiers te leveren. Zij stelde daarbij voorwaarden: ten eerste dat de Britten zouden zorgen dat Compagniesvestigingen aan de kust, die door de nawab waren aangetast of geschonden, werden hersteld. Ten tweede zouden zij zorgen dat het conflict over de parelbanken, dat al zo lang speelde tussen de nawab en de Compagnie, werd geregeld. De Compagnie zou de helft van het aandeel in de opbrengst van de parelbanken moeten krijgen. Het transport en verzorging van de soldaten zou ten laste komen van de EIC. De tekst week, met uitzondering van het aantal soldaten, de kwestie van de parelbanken en de overdracht van stukken grond van Tanjore, Tinnevely en de omgeving van Tuticorin, sterk af van Falcks gedachten over een verbond zoals verwoord in de brief aan de Prins van januari 1779. De accenten werden anders gelegd. Het belangrijkste is echter dat er inderdaad een voorstel van Falck is ingebracht bij de EIC voor een gezamenlijk militair optreden tegen Haider Ali.¹¹⁰

Ter completering van het beeld is het van belang vast te stellen dat Huddleston in december 1780 aan Van Vlissingen had geschreven. Hij was geautoriseerd door de voorzitter van het Madras Select Committee om hem schriftelijk op de hoogte stellen van het feit dat het bestuur van Madras van harte bereid was een verbond tegen Haider Ali te steunen. Het zag de strijd tegen hem als gemeenschappelijk belang. Hij schreef tevens dat de Governor general and Council een voorstel bij de Hoge Regering hadden ingediend over samenwerking.

¹⁰⁷ BL, IOR inv. nr. P/D/5, Proceedings Madras Select Committee, Charles Smith aan William Light, 18 december 1780.

¹⁰⁸ BL, IOR inv. nr. P/D/5, Proceedings Madras Select Committee, Charles Smith aan William Light, 27 november, 1780, (2088).

¹⁰⁹ BL, IOR inv. nr. P/D/3, Proceedings Madras Select Committee, William Light aan Charles Smith, 20 november 1780.

¹¹⁰ BL, IOR inv. nr. P/D/5, Proceedings Madras Select Committee, John Huddleston aan Charles Smith, 22 december 1780.

Madras was bereid de opvattingen van de Governor-General over samenwerking eveneens te steunen.¹¹¹ Van Vlissingen zal de brief niet erg hebben gewaardeerd; hij had tot dan toe afwijzend gereageerd op Falcks voorstel voor samenwerking. In zijn ogen waren de Britten niet te vertrouwen. Hij trachtte zich nadrukkelijk aan de strikte neutraliteit te houden en vermeid angstvallig ieder conflict met zowel Haider Ali als met de EIC. Zijn positie was verre van benijdenswaardig. Hij kreeg van Smith namens het Committee tussen 1780 en 1781 voortdurend beleefde doch scherpe brieven. Smith had onder meer vernomen dat Van Vlissingen munitie en ambassadeurs naar Haider Ali had gezonden. Deze ontkende dit ten stelligste en verzekerde Madras dat hij zich aan strikte neutraliteit hield tot het moment dat zijn superieuren in Europa en Batavia opdracht gaven het tegenovergestelde te betrachten.¹¹² Andere brieven gingen over gedeserteerde Britse sipahis die niet waren uitgeleverd, over troepenverplaatsingen, over het optreden van Compagniestroepen en over de Compagniesresident van Porto Novo, Surites en zijn escorte van sipahis.

Governor-General Warren Hastings was ondertussen zelf bezig met zijn Raad van Bengalen stappen te ondernemen ten einde een verdrag tussen de Britten, de Compagnie en Muhammad Ali tot stand te brengen.¹¹³ Bij het opstellen van een voorstel had hij samenwerking gezocht met zijn vriend Johan Ross, directeur van de Compagniesvestiging Bengalen. In het VOC-archief bevindt zich een concept in het Nederlands dat is opgesteld door Ross. De aanpassingen van Hastings bevinden zich in de rechter kolom. Volgens Van Lohuizen zou Ross, met verwijzing naar zijn brief van 28 november aan Falck, hebben bericht dat Warren Hastings hem op 8 november een bezoek had gebracht. Zij zouden hebben gesproken over de noodzaak om enige ondersteuning voor de Britten te vinden. Ross zou Hastings hebben aangeraden Falck te benaderen. Van Lohuizen merkt terecht op dat Ross begonnen was met het op papier zetten van de voorstellen. Vervolgens schept hij een beeld dat, naar aanleiding van deze stukken, Falck overleg pleegde met Van Angelbeek. Op dat moment pas zou, wederom volgens de analyse van Van Lohuizen, het standpunt zijn ontstaan bij Falck, Moens en Van Angelbeek dat het gevaarlijker was neutraal te blijven dan de zijde van de Britten te kiezen. Dat Falck dit standpunt reeds vele jaren eerder had ingenomen, is hiervoor uiteengezet.

Het Haags Besogne besprak in zijn vergadering van 29 augustus 1783 de kwestie over het 'project van den directeur Ross om eene alliantie met de Engelschen aan te gaan ...'. Het vond dat hij zich niet zo ver met deze zaak had mogen inlaten. Hij had de Hoge Regering moeten informeren en ten minste Van Vlissingen. Deze had dan waarschijnlijk een 'gansch ander plan gevolgd'. Het Haags Besogne doelde hier op diens verdediging van Negapatnam. Ross was volgens het Besogne te ver gegaan en de Hoge Regering eiste dat '... [hij] zich vriendelijk bij de Engelschen zou verexcuseren en zich zou beroepen op non qualificatie'.

¹¹¹ BL IOR inv. nr. P/D/3, Madras Select Committee, John Huddleston aan Reinier van Vlissingen, 17 december 1780, (298 – 300).

¹¹² BL IOR inv. nr. P/D/3, Madras Select Committee brief (vertaling) van Gouverneur en Raad aan Charles Smith, 21 december 1780, 301; er volgen nog een tiental brieven tot 4 januari 1781; deze gaan over kleine problemen zoals gedeserteerde sipahis etc.

¹¹³ NA, VOC inv. nr. 3572, 'Propositien en voorslag gedaen aen Zijne Excellentie den Hoog ED Heer Warren Hastings, Gouverneur-Generaal van 't fort William te Calcutta', ? november 1780.

Het Besogne merkte ten aanzien van Falck op dat hij: 'scheen over te hellen om liever partij te kiezen dan neutraal te blijven'. Het twijfelde aan de voordelen van een alliantie, ook al zou dit de grote macht van Haider Ali kunnen beteugelen. Het herhaalde tevens het eerdere standpunt van de Hoge Regering dat misnoegen van de Fransen moest worden voorkomen; '... het best was zich overeenkomstig met principes van den souverain bij het observeeren eener stipte neutraliteit te houden anders liep men groot gevaar'. Verder oordeelde het Besogne net zo weinig daadkrachtig als Batavia, zelfs op het moment dat de oorlog met de Britten nog gaande was. Dit soort standpunten maakte bij Falck een krachtige antipathie wakker jegens de Haagse adviseurs van de Prins. Hun houding zou gaan meespelen bij zijn toekomstige beslissing over zijn verdere carrière bij de Compagnie. Verder werd hij nog, vermoedelijk tot zijn verbazing, 'gerecommandeerd met Van Vlissingen communicatief te werk te gaan'.¹¹⁴

Het uiteindelijke voorstel voor een verdrag van de Britten komt overeen met de definitieve tekst die zich bevindt in de 'Proceedings of the Madras Select Committee' en in afschriften van brieven aan de gouverneur van Ceylon, de commandeur van Cochin en de nawab van Tinnevely.¹¹⁵ De Britten verzochten in het verdrag om 1000 Europese infanteristen, 200 artilleristen en 1000 Oosterlingen (Maleiers). Deze zouden allen overgaan in de dienst van de EIC. Hier tegenover stelde de EIC de overdracht voor van het district Tinnevely aan de Compagnie. Dit district behoorde niet aan de EIC maar aan Wallajah Bahadua, nawab van Tinnevely, gelegen binnen het vorstendom Madura. Het betekende dat hij moest instemmen met de overdracht en deelnemer werd aan een eventueel verdrag met de beide compagnieën. Onder het district Tinnevely vielen de gelijknamige stad, de landen rond Tuticorin inclusief de vesting en de factorijen te Ponnekail en Manapaar. De Compagnie werd de vrijheid gelaten gebieden in de omgeving van Cochin in te nemen inclusief de gebieden in het noorden van Cranganoor. Er werd opgemerkt dat deze gebieden nog wel aan Mysore moesten worden onttrokken. Tot slot kreeg de Compagnie het alleenrecht over de parelbanken in het zuiden. Dit was zeer discutabel daar de Compagnie dit exclusieve recht, volgens haar eigen interpretatie van de verdragen, al lang in bezit had. Het had iets weg van een sigaar uit eigen doos.

Van Lohuizen wekt de indruk dat het bestuur van Madras, hij spreekt over Light, wilde doen geloven dat de Hoge Regering al geruime tijd het voorstel van Hastings in haar bezit had; 'Although Calcutta, indeed, approached Batavia this was done as early as might be concluded from Light's information, for it was only on the 4th of January that Hastings and Wheler addressed the letter to Governor-General de Klerk [?] and the Council'.¹¹⁶ De brieven aan zowel de Hoge Regering als aan Falck werden inderdaad 4 januari 1781 verzonden. Het bestuur in Madras schreef op 22 november 1780 slechts dat Coote in zijn vergadering had

¹¹⁴ NA, VOC inv. nr. 4500, Haags Besogne, 29 augustus 1783.

¹¹⁵ De Governor-General schreef aan de [VOC] gouverneurs; de commandeur van de Malabar had de titel van commandeur en niet langer die van gouverneur.

¹¹⁶ BL IOR inv. nr. D/5, Madras Select Committee, Presidency and Council (Hastings and Wheler, Coote, absent on service) to Governor-General and Council Batavia, Secret Department Fort William, 4 januari 1781; de naam van de Gouverneur-Generaal ontbreekt in de brief; niet de naam van De Klerk in tegenstelling hetgeen Van Lohuizen schrijft (Van Lohuizen, *Company and Mysore*, 108).

gezegd dat 'the Governor general & council of the Presidency have already taken measures of negotiation assistance from the Dutch'. Batavia was hiervan wel degelijk op de hoogte.

Hastings nam de nodige in- en externe maatregelen om de voortgang te bevorderen. James Dighton, zijn agent bij het bestuur in Bombay,¹¹⁷ kreeg opdracht met het voorstel naar Madras te gaan. Hij moest een brief sturen aan Muhammad Ali van wie werd verwacht dat deze zonder meer akkoord ging en zou bevorderen dat de nawab van Madura, Wallajah Bahadua, afstand deed van Tinnevely. Dighton werd tot slot verzocht in onderhandeling te treden met het bestuur in Colombo. De Governor-General and Council zouden zelf het bestuur van Madras van kopieën van documenten voorzien waarin de overdracht van Tinnevely werd geregeld. Muhammad Ali weigerde echter iedere medewerking. Hastings wenste daarop dat het bestuur van Madras hem onder druk zou zetten, wegens 'the nature of the situation and the indispensable obligation he is under of making common cause with the Company'.¹¹⁸

Het voorstel werd door Hastings eveneens rechtstreeks aan gouverneur en Raad van Ceylon gezonden.¹¹⁹ Op 30 januari 1781 werd het aanbod van de 'Engelsche Hooge Raad van Kalkatta' aan de orde gesteld. Falck merkte op dat het hem niet duidelijk was wat de diepere achtergronden van Hastings waren. Het voorstel kwam volgens hem neer op:

voor alle Europeesche naatsien zoo bedenkelijken tijd gemeene zaak met de Engelschen te maaken waartoe reeds aan de Hooge Regeering te Batavia voorstellen waeren gedaen. Dog wij hebben ons daarop niet mogen inlaeten, en eenvoudig laeten antwoorden dat wij eerst zouden afwagten wat Hunne Hoog Edelheeden dienaengaende mogten goed vinden te besluyten. Echter hebben wij getracht gemelde William Light te laeten polsen waarin deese voorstellen hebben bestaan en wat de Engelschen met Hunnen Nawab mochten geneegen Zijn voor onsen bijstand te willen doen waarop wij het antwoord nog zijn verwagende.

Hij liet aan de leden van de Raad weten dat hij zijn opmerkingen over het voorstel aan de Hoge Regering had gezonden en toonde zich benieuwd naar de reactie. De Prins werd eveneens door Falck op de hoogte gesteld; hij ging daarbij niet in op de inhoud, dat liet hij over aan Boers in de vergadering van de Staten-Generaal. Hij schreef wel dat een dergelijke gelegenheid, het voorstel voor een verdrag, zich mogelijk nimmermeer zou voordoen, '... [het is] te aanlokkelijk om ze geheel te laten slippen'.¹²⁰ Hij toonde zich enigszins verbaasd dat er tot nu toe geen Britse afgezant naar Ceylon was gekomen met 'dit verhaal'. Van Angelbeek berichtte in een secrete brief dat hij het voorstel via Light op uitdrukkelijk verzoek van Hastings had ontvangen.¹²¹ Falck gaf hem zijn reactie en merkte op dat hij eigenlijk niet goed wist wie Light was. Van Angelbeek moest hem nog maar eens goed 'natrekken'.¹²² Vlak

¹¹⁷ BL, IOR inv. nr. P/D/7, Proceedings Secret Department, 6 juli 1781; James Lucy Dighton, 1780 agent van de Governor general in Bombay bij de voorzitter van de Bombay Select Committee (als 'the Bearer of the Depaches').

¹¹⁸ BL, IOR inv. nr. D/5, Madras Select Committee, Presidency and Council Bengal to President and Council Madras, 4 januari 1781, (22-23).

¹¹⁹ BL, IOR inv. nr. D/5, Madras Select Committee, Presidency and Council aan Governor Valck and Council in Colombo, 4 januari 1781.

¹²⁰ NA, VOC inv. nr. 9984, Iman Willem Falck aan Johan Gerard van Angelbeek (afschrift), 6 januari 1781.

¹²¹ NA, VOC inv. nr. 9982, Van Angelbeek zou al ene William Light hebben ontvangen op 17 december 1780.

¹²² SLNA, inv. nr. 1/3084 en NA, VOC Resolutie Secrete Raad, 4 januari 1781.

daarna liet Van Angelbeek weten dat hij daadwerkelijk, wederom, gelet op de brieven van Huddleston aan Smith, een gesprek met Light zou hebben en schreef verder dat hij hem zou vertellen dat hij niets kon doen zonder de toestemming van de Gouverneur-Generaal in Batavia. Falck reageerde hierop dat hem het gesprek met Light heel nuttig leek 'al was het alleen om te ervaren in hoeverre dezelve door de regering in Madras bevoegd was'. Hij zou ook van Light willen weten wanneer de Hoge Regering door Calcutta was aangeschreven. Het zou 'niet kwaad wezen ook de landregent of iemand zijnentwegen bij uwEd. mond. gesprek met den Hr. Light tegenwoordig ware'.¹²³ Falck begreep dat dat nadelig kon zijn voor de geheimhouding van het gesprek omdat de nawab eigenbelangen had. Hij liet daarom diens aanwezigheid over aan de discretie van Van Angelbeek. Er zat inderdaad meer achter, anders zou zijn opmerking over het al of niet uitnodigen van de nayak nogal overbodig zijn geweest. Noch Falck noch Van Angelbeek liet in deze correspondentie iets los over het eerdere voorstel en de contacten die er over en weer waren geweest. Zowel Smith in Madras als Huddleston en Light hielden zich aan de zwijgplicht over het voorstel van Falck. Laatstgenoemde deed er vermoedelijk zelf ook maar het zwijgen toe ten gevolge van het aanhoudende standpunt over de strikte neutraliteit van de Hoge Regering, de ontwikkelingen in Europa maar vooral omdat er een nieuw Britse voorstel lag. In zijn officiële advies aan de Hoge Regering stelde hij voor de ondertekening van het verdrag slepende te houden totdat duidelijk was geworden waar de gevaren lagen en in welke richting de ontwikkelingen gingen.¹²⁴ Een zelfde standpunt bepleitte hij tegenover de Raad van Ceylon. Deze kon het trouwens makkelijk aanhouden totdat de Hoge Regering had gereageerd.

Falcks bedenkingen tegen het voorstel van de EIC gingen in de eerste plaats tegen artikel 1; hierin stond dat er bij de troepen geen officieren mochten dienen met een hogere rang dan kapitein.¹²⁵ De Britten wensten ook de vrijheid te hebben de troepen te plaatsen waar zij wilden. Falck vroeg zich af of dat geen willekeur was. Het standpunt om de troepen in Britse dienst over te nemen, sprak hem helemaal niet aan. Hij bleef voorstander hen zelf te betalen, waarbij de Britten moesten aangeven waar het geld vandaan kwam. Tenslotte vond hij dat de Compagnie de zekerheid moest hebben dat er geen afzonderlijke vrede met Haider Ali werd gesloten. Het bestuur in Calcutta moest begrijpen dat er niets kon worden uitgericht zonder inlandse troepen. Hij verwees met deze opmerking naar zijn eigen voorstel waarin hij stelde dat sipahis onmisbaar waren voor de Europese legers in India.

Tegenover de Prins verklaarde hij nog steeds positief tegenover het Britse voorstel te staan 'om gemene zaak te maken tegen de Indiase vorsten'. Hij haalde nogmaals aan dat hij stip-te orders uit Batavia had om afzijdig te blijven; de verhouding met de Hoge Regering werd niet op de spits gedreven ondanks de toestemming die hij van haar had gekregen in 1779 om in onderhandeling te treden met Muhammad Ali en de Britten.

In zijn brief aan de Prins merkte Falck op dat '... wij zeer verlegen omtrent ons antwoord [waren]'.¹²⁶ Dit schreef hij gelet op het gevraagde aantal manschappen; hij had immers de

¹²³ NA, VOC inv. nr. 9982, Resolutie Raad, 6 januari 1781.

¹²⁴ NA, VOC inv. nr. 9984, Raad van Ceylon aan bewindhebbers, 31 januari 1781.

¹²⁵ De Britten hadden wel vertrouwen in Nederlandse militairen met name Duitsers, maar totaal geen vertrouwen in de inzet en kwaliteiten van hogere officieren.

¹²⁶ NA, VOC inv. nr. 9991; KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 16 februari 1781.

laatste vier jaar geen aanvulling gekregen van Europese troepen van de bewindhebbers. Hij verwachtte nu ook geen verbetering. Zijn constatering was op zich juist maar wel opmerkelijk; in zijn eigen voorstellen aan de Britten had hij het min of meer over dezelfde aantallen manschappen. Het argument over het gebrek aan aanvulling had hij wel gebruikt bij zijn aanvankelijke weigering om versterking naar de Overwal te zenden. Tegenover Van Angelbeek, die op het punt stond te worden overgeplaatst van Tuticorin naar Cochin als geëligende commandeur en opvolger van Moens, was Falck nog genuanceerder. Hij vroeg zich af of men niet voorzichtiger moest zijn om Ceylon niet te veel 'te ontblooten'. Hiermee bedoelde hij dat de troepensterkte op het eiland niet te veel mocht worden verminderd 'voor de strijd van de Britten' aan de Overwal. Verder plaatste hij plotseling vraagtekens bij een verbond met de Britten daar de bezittingen van de Compagnie in Madura en de Coromandel tot nu toe niet door Haider Ali waren aangevallen. Dit was wel een heel bijzondere uitspraak die hij aan zijn pen toevertrouwde. Het was immers uitgerekend Falck die de laatste jaren had gewezen op de agressieve houding van de Haider Ali. Volgens de Raad was het trouwens maar de vraag of de Britten genoeg eenheden hadden om de Coromandel, de Malabar en Madura te beschermen. Daarbij moest de situatie in Europa eveneens worden betrokken: 'zoo lang men geen zekerheid heeft, dat de gevolgen van den oorlog [tussen Frankrijk en Groot-Brittannië] zich niet tot Nederland zou uitstrekken'.¹²⁷

In een eerdere brief aan de Prins klaagde Falck dat hij maar weinig in Zuid-India kon doen. Hij voelde zich 'net zo belemmerd als de Nederlandse Staat in Europa' en vond dat hij lang moest wachten op 'een vlotte reactie uit Patria en van de Hoge Regering' op het Britse voorstel.¹²⁸

Het Madras Select Committee had zelf ook ernstige bezwaren tegen de inhoud van het verdragsvoorstel. Het was van oordeel dat het grote aantal soldaten dat van de Compagnie moest worden overgenomen een te groot beslag zou leggen op zijn extra middelen. Het was beter het geld te besteden aan een noodzakelijke eenheid cavalerie. Het vond tevens dat een dergelijk verbond het aanzien van de Britten tegenover de inlandse vorstendommen zou schaden. Daarnaast was volgens het Committee de militaire situatie dankzij het optreden van opperbevelhebber Coote zodanig verbeterd dat het aangaan 'van een verbond zeer laakbaar was geworden'. Het raadde de overdracht van Tinnevely sterk af. Er was onlangs een verbond gesloten met de nawab Wallajah Bahadua waardoor de EIC veel extra inkomsten uit deze 'zuidelijke provincies' had ontvangen. Hastings' reactie op het afwijzend standpunt van Madras was buitengewoon mild, hoewel hij juist de grote voorstander was van een verbond met de Compagnie; hij accepteerde de weigering van de Compagnie en reageerde gunstig naar haar bestuur van Madras. De Governor-General and Council stelden dat het verbond 'was founded on desperate necessity of our affairs ... A more prosperous state succeeded and has rendered his measure unnecessary, we are therefore pleased that

¹²⁷ NA, VOC inv. nr. 9984, Iman Willem Falck aan Johan Gerard van Angelbeek (concept, dus nog niet voorzien van de handtekening van Falck; er stond slechts 'wg. Falck'), 6 januari 1781; opgesteld door de secretaris van de Raad, Frederik Jacob Billing.

¹²⁸ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 31 januari 1781.

you have rejected it ...'. Nergens blijkt uit de documenten dat Hastings en zijn medebestuurders niet verder gingen met een verdrag omdat in Europa de oorlog reeds was uit gebroken.

Medio februari 1781 reageerden de Gouverneur-Generaal en Raden eindelijk; uiteraard met de gebruikelijke afwijzende houding tegen een mogelijk verbond. Zij raadden Gouverneur en Raden zoals altijd 'onzijdig te blijven'. Falck was buitengewoon ongelukkig met deze reactie. Hij geloofde dat het ongunstige beeld dat de Britten van de Nederlanders hadden hierdoor de overhand zou krijgen. De weigering van de Compagnie in Ceylon om hulp te bieden, zouden de Britten 'zeer wel betaald zetten'. Het gevolg was dat 'Haider Ali de gevaarlijke meester over Carnatica zou blijven; van hem viel niets goeds te verwachten'.¹²⁹

Hastings en de zijnen gaven de schuld voor het mislukken van de onderhandelingen mede aan de gebruikelijke talmende besluitvorming van de Compagnie.¹³⁰ Met de Compagnie werd de Hoge Regering in Batavia bedoeld. Hastings en de zijnen hadden trouwens het verdrag ook niet meer nodig; het tij was voor hen langzaam aan het keren. In militair en diplomatiek opzicht kregen de besturen van de drie EIC-vestigingen meer en meer vat op situatie in Zuid-India. De noodzaak voor een verbond tussen de Britten en de Compagnie was in de eerste maanden van 1781 door de omstandigheden ingehaald.

Falck had wederom aangetoond dat hij met zijn oorspronkelijk plan voor een verbond met de EIC in zo'n vroeg stadium beschikte over meer politiek-strategisch en diplomatiek inzicht dan de Hoge Regering. Hij had op eigen kracht een ander uitgangspunt gekozen dan de Hoge Regering in het belang van Ceylon.

Nu zijn strategie ten aanzien van Muhammad Ali en de Britten buiten zijn toedoen was mislukt, moest hij de bakens verzetten. Hij was ervan overtuigd dat bij een 'opkomende oorlog' tussen Groot-Brittannië en de Compagnie 'de oostindische bezittingen groot gevaar' liepen.¹³¹

De steeds goed onderhouden contacten met de Fransen zouden hem en zijn bestuur in de loop van 1781 goed van pas komen, waardoor het politieke en militaire evenwicht enigszins kon herstellen. Hij realiseerde zich wel dat de Compagnie door het maar niet arriveren van de Staatse vloot 'ongewenst afhankelijk' werd van de Fransen.

In een notendop wordt hier zijn eigen opvatting duidelijk ten aanzien van de Britten en Fransen in afwijking tot de ideeën van de Hoge Regering. Zijn gedachtegang week echter niet af van die van de prinsgezinden c.q. de Hofpartij in de Republiek.

¹²⁹ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 16 februari 1781.

¹³⁰ Gleig, *Memoires of Warren Hastings*, 366.

¹³¹ KHA, Archief Willem V inv. nr. 1828, Iman Willem Falck aan de Prins, 3 augustus 1781; zeer uitvoerig zeven bladzijden in verband met de 'uitgebroken oorlog'. Hij merkte op dat zijn voorspelling in zijn brief van 8 januari 1780 aan de bewindhebbers en van 26 februari 1780 aan ZH was uitgekomen.

10.4 Falcks plichtsbesef

Neem het geringe voor lief, en houdt ons in liefderijk aandenken¹³²

Ondanks de grote politieke spanningen overwoog Falck in deze periode ernstig een verzoek in te dienen om van zijn functie te worden ontheven en thuis te varen. Of het kwam door zijn zwakke lichamelijke en geestelijke gezondheid, de zwaarte van zijn functie, het gebrek aan steun voor zijn afwijkende politieke visie over neutraliteit en de relatie met de Britten van de kant van Patria en de Hoge Regering of de bestuurlijke wantoestanden in Batavia; het is niet precies bekend. In 1779 was de aandrang groot ook al was het hem financieel niet voor de wind gegaan. Aan neef Otto had hij over zijn gevoelens geschreven. In diens antwoord ontraadde deze Falck ernstig een dergelijke beslissing in zijn omstandigheden te nemen. Met een gering kapitaaltje zou hij 'een stil en zuinig leven' moeten leiden. Otto meende hem zo goed te kennen dat hij zich wel 'zou kunnen schikken'. Toch moest hij goed beseffen dat hij dan niet langer in staat zou zijn 'edelmoedige bijstand' aan verscheidene personen te kunnen geven.¹³³ Het was beter zijn verblijf nog enige tijd te rekken. Over zijn situatie had Otto gesproken met Boers. In zijn reactie aan Otto toonde Falck zich dankbaar voor de inspanningen van zijn neef.¹³⁴ Het moet ook wat geholpen hebben bij zijn verdere beslissing. Oom George Tammo schreef eind 1780 eveneens over dit onderwerp. Deze had met de bewindhebber en vriend Frederik Alewijn gesproken over zijn 'dessein, hoedanig nog enige tijd in India wild blijven ...'. Hij was ook van mening dat neef Iman nu niet zou moeten overwegen 'om te repatriëren'.¹³⁵

Falck liet hierna het onderwerp even rusten maar het verdween niet uit zijn gedachten; het zou de komende jaren steeds terugkeren in zijn brieven. Een eventuele overplaatsing naar Batavia lonkte hem evenmin.

¹³² NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Falck 11 november 1778 (duplikaat) met PS (origineel), februari 1779.

¹³³ Uit de toezending van assignaties en 'kastjes' is enigszins vast te stellen op welke personen deze bijstand betrekking had. Tevens worden er bedragen genoemd in zijn brief van 31 januari 1779 aan neef Otto; fl. 1000,- aan Joh. Wilhelmus van den Nijpoort; fl. 300,- (oom) Johannes Frederik Gobijs; fl. 300,- oud professor (oom van zijn echtgenote) Louis François Kraij(y)enhoff in Den Haag; fl. 300,- aan de Ceylonese studenten Hugonis en Hofman, elk de helft (zij waren in 's-Hertogenbosch bij de rector van de Latijnse school in huis en studeerden 'in 't Staaten-Kollegie' te Leiden; Falck schreef dat hij dat vermoedde). De rest van het geld was voor de eigen uitgaven van Otto. Hiermee werden bedoeld uitgaven die hij deed voor Falck. Als dekking gold een wissel van fl. 2771,- die Falck had ontvangen van Chevalier voor diens gemaakte kosten op Ceylon o.a. voor reparatie aan zijn schip. Falck ging ervan uit dat Otto het geld had ontvangen. Uit brieven van Otto valt op te maken dat hij heel lang op het geld heeft moeten wachten. Chevalier had in Parijs andere prioriteiten. Ds. J.G. Manger noemde het ondersteunen van behoeftige familieleden 'milddaadig' (NA, Collectie Falck 2 inv. nr. 133, Manger, Lijk Reede, 22).

¹³⁴ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck 6 november 1783 (duplikaat, ontvangen 8 december 1784) 'Ik heb sedert ontvangen uwe altoos aangename van 2. Dec. 1780 en 8 september 1781 welker inhoud alle blijken geeven Uwe geneegenheid mij waards, en echter, al aan verouderde datums, geen antwoord vereist'.

¹³⁵ NAK, HCA inv. nr. 30/722, George Tammo Falck aan Iman Willem Falck, 2 december 1780; 'Wat het repatriëren betreft kunnen Uw Weldedele ook sterk aanraden het bestaan voor een fatsoenlijk man word hoe langer hoe kostbaarder. W' geloven dat Uw edele op Ceilon niet veel geprofitteerd heeft, den rijken oom de wendt is hier gestorven zonder Uw wel edele of Uw wel Edele Schoonvader, zijn broer te bevoordelen'.

Wat opvalt, is dat hij altijd een grote mate van bescheidenheid en nederigheid aan de dag legde.¹³⁶ Hij wilde zich ook wel neerleggen bij de situatie. Zoals eerder werd opgemerkt had hij in 1779 aan Otto geschreven dat ‘Volkomenheid van vergenoeging moeten wij aan deeze zijde van de eeuwigheid niet zoeken’.¹³⁷ Het kwam voor hem voorlopig neer op een verder verblijf op het eiland. Aan Otto schreef hij wel ‘Indien mijne zucht van het gemene best op Ceilon te dienen mij nog hier hield; indien mijn vermogen niet zoo bekrompen was, dat ik buiten lijfrente niet zoude kunnen rond schriten [komen]. Ik was mogelijk al in uw buurt¹³⁸ komen wonen’.¹³⁹

10.5 Conclusie

De periode 1778 tot 1781 was voor Falck een van de enerverendste en emotioneelste van zijn bestuurstermijn. Hij wist de positie van de Compagnie te handhaven tijdens de oorlogssituatie in Zuid-India. De Compagnie had zich formeel te houden aan de strikte neutraliteitspolitiek van de Republiek. Falck echter was van mening dat deze politiek in Voor-Indië zou moeten worden losgelaten in het belang van de Compagnie. Haar positie zou versterkt kunnen worden door met Muhammad Ali en de EIC samen te werken en een verbond aan te gaan tegen de onstuimig optredende Haider Ali in Cochin, Madura en Carnatica.

Een verdrag kwam niet van de grond door het vasthouden aan de strikte neutraliteitspolitiek van de Republiek door de Hoge Regering; het gebrek aan steun van de Britten voor zijn voorstel; de weigering van Batavia in te gaan op het veel minder gunstige voorstel van Governor general Hastings, de trage besluitvorming; verdeeldheid binnen de Hoge Regering en het uitbreken van de Vierde Engelse Oorlog.

Ondanks het significante verschil van inzicht over de neutraliteitspolitiek kon Falck blijven rekenen op de grote waardering van de Prins en zijn omgeving, de bewindhebbers en de opeenvolgende Gouverneurs-Generaal en Raden. Hij stond trouwens in Voor-Indië niet alleen; zijn vertrouwelingen Moens, Van Angelbeek en Van de Graaff steunden hem vanuit hun vestigingsplaatsen.

Zijn aanzien bij de Britten en Fransen zorgde eveneens voor versterking van zijn positie. Hij maakte zich grote zorgen over handhaving van de positie van de Compagnie in de regio door de afwezigheid van voldoende troepen en van Staatse oorlogsschepen. Zijn politiek-strategisch en pragmatisch inzicht stak schril af bij dat van de Hoge Regering; deze maakte een weinig daadkrachtige en besluitenloze indruk, los van het feit dat de Gouverneur-Generaal en Raden formeel misschien niet anders konden. Falck vond niet dat het de kwetsbare positie van de Compagnie in Voor-Indië was die Ceylon bedreigde, maar de voorzichtige houding van de Hoge Regering. Falck trok zelf een prachtige conclusie over zijn ideeën in een brief aan neef Otto:

¹³⁶ Het Rapport van de eerste advocaat van de Compagnie, mr. F.W. Boers na Falcks dood uitgesproken in de Staten-Generaal in 1786; NA, Collectie Falck 2 inv. nr. 133, Manger, Lijk Reede.

¹³⁷ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck (duplikaat), 11 november 1778 met PS, ‘Febr. 1779’.

¹³⁸ De buitenplaats Oostbroek.

¹³⁹ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck (duplikaat), 11 november 1778 met PS. (origineel), februari 1779.

Ik heb zelfs de vrijheid genomen om Z.D. Hoogheid eene schets te geeven van 't gene ons O.I. best lijken zoude, indien men onze hulp, gelijk ik waarschijnlijk stel, aanzoeken mogt. Maar laat ons de jaloezij van twee handeldrijvende volkeren onderscheiden van de glorie en overwinning zucht van een derde volk, en wij zullen straks bevinden dat er een groot onderscheid is tusschen de verongelijkingen van 't één volk, dat ons echter niet als openlijke vijanden durft behandelen, omdat ons bondgenootschap 't eenigste is waarop het vertrouwen kan; en de gevaarlijke uitzichten van 't andere volk 't welk niemands bondgenootschap van nooden heeft, en alle machten zoude boven 't hoofd gewassen zijn, indien het zoo machtig ter zee wierdt als te lande.¹⁴⁰

In dit hoofdstuk worden argumenten aangedragen tegen de opvattingen van Van Lohuizen over de aard van de contacten over een tussen de Compagnie en de EIC af te sluiten verdrag. Hoewel Van Lohuizen de rol van Falck als gouverneur van Ceylon en Onderhorigheden hoog schat, hecht hij weinig waarde aan diens contacten met de Britten in India. Hij neemt de pogingen van Colombo om een verdrag te sluiten niet erg serieus. De rol van Falck zag hij over het hoofd. Falcks eerdere contacten met de Britten tussen 1772 en 1780 om tot samenwerking te komen kent hij niet. De brieven van Falck aan de Prins en neef Otto over dit onderwerp waren hem eveneens onbekend. Juist de vroegere pogingen en de bewuste brieven geven een ander beeld.

Bij Falck en zijn vertrouwelingen speelden niet alleen de strikte neutraliteitspolitiek van de Republiek en de Hoge Regering een rol, maar een evenwichtspolitiek waarbij samenwerking met de EIC noodzakelijk was. Alleen in een evenwichtige situatie zou een sterke positie en hersteld aanzien van de Compagnie leiden tot toekomstig profijt van de handel in Zuid-India en er voor zorgen dat de Compagnie zich zou kunnen handhaven in Voor-Indië.

¹⁴⁰ NA, Collectie Falck 3, Iman Willem Falck aan Otto Willem Falck (duplikaat), 11 november 1778 met PS. (origineel), februari 1779.